Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабрин 21-һэ гарана | № 153 (16376) | 1983 оной июлиин 3, воскресени | Сэн 3 мүнгэн.

1983

...КЭЛТЫН ...ДЭР ...АМААР

...роноймнай ажалшад автономито гүрэн ...деһаар 60 жэлэй ойн баярые үндэр дэб...алда үнгэргэжэ байна. Манай мүнөөдэрэй ...үүехэ Октябрьһаа эхитэй. Алдарта намта...хуудаһанда В. И. Ленинэй заабаряар ...Комитедэй 1920 оной октябрь һарада ...үхэтэ тогтоол бэшэгдэнхэй. Зүүн зүгэй ...түрүүн хальмагуудта болон буряадууд...тааруу хэлбэритэйгээр автономи тогтоохо ...хэбэриин али зэргэ сэсэн мэргэн байһыень ...лтанууд гэршэлэн батадхана. Тэрэ гэһэн ...оронойнгоо аха дүү арадуудай, нэн тү...арадай туһаламжаар шэнэ байдал зо...рьёл оөдэ дабшанабди. Буряадай автоно...байгуулха хэрэгтэ партиин Центральна ...Сибириин болон Алас Дурнын бюро, ню...большевигууд онсо габьятай байһан юм. ...нгиин тэмсэлэй тугые В. И. Ленинэй һу...лэтэ революционернүүд И. В. Бабушкин, ...А. П. Вагжанов, В. В. Курнатовский гэг...ан алдартай. Тэрэл хубисхалта үе сагта ...нернүүд, большевигууд Ц. Ц. Ранжуров, ...М. Сахьянова, В. И. Трубачеев, М. И. Ама... партиин ленинскэ национальна полити...да бэелүүлхын түлөө тэмсэн тодороо һэн. ...еспубликын партийна организациин жаг...лнган коммунистнууд эршэтэ ажалай үль...на.

...үнэн хэрэгэй түлөө тэмсэлдэ олон үеын ...а, эрдэм мэдэсээ, бэлиг шадабарияа ...һон, баатарлиг хэрэгүүдээрээ алдарта ёһо ...хөөһэн гээшэ. Тэдэнэй уг залгамжалан, ...мунистнууд, хүдэлмэришэн анги түрүүтэй ...ань харанхы мунхаг байһан Буряад дайда...э түгэс социалис общество байгуулһан ...ар баримта бидэнэй сэдьхэлдэ омогорхол ...ьегүй яхаб! Бүхы юумэн сасуулан зэргэ...э болодог гэшэ. Үнгэрһэн жаран жэл соо ...нуудые тоо, баримтануудаар батадхая. Рес...шленна предприятинуудай үйлэдбэрилдэг ...хы хэмжээн 1923 онойхиһоо 1434 дахин ...м. Хэрбээ урдань Буряад орондо оройдоо ...рияти байһан һаа, мүнөө республикын 200 ...болон заводуудай продукцие Советскэ ...ото хизаар, областьнууд, эрдэм, техникын ...бжэлтээрээ һайрхадаг капиталис оронууд...онхойбди. Ганса үнгэрэгшэ 1982 ондо рес...шленкость 1 миллиард 600 миллион түхэ...укци үгэһэн байна.

...ана Буряад ороной хүдөө нютагуудта ашаг ...н лэ нүүдэл ажахытай малшад ажаһуудаг ...өө Байгалай эрье дээрэхи республикын 110 ...лхозууд, ажахынууд хоорондын гүрэнэй 29 ...оной хэмжээндэ орходоо ороохо таряа— ...ха—13, мяха—5, һү—42, нооһо—27, үндэтэ ...р үйлэдбэрилдэг болонхой. Модон анзаһан, ...он таряашадай бусад зэр зэмсэгүүд тухай ...эхэдэнь, мүнөө хүн зон гайхадаг. Юундэб гэ...шын арбадахи табан жэлэй туршада респуб...з, совхозууд 5164 трактор, 5567 автомобиль, ...олон бусад олон техникэ абаа. Ган гасуурта ...о малай тэжээл хэды ехээр абтанаб, жэлһээ ...хыда барилга үргэнөөр хэгдэнэ. Эдэ бүгэдын ...ымнай хүдөө ажахы жэлдээ 367,6 миллион тү...родукци үйлэдбэрилдэг байна.

...ай хото городуудта үргэн ехэ барилга хэгдэ...ай түмэр замай барилгашад шэнэ амжалта...ярые угтажа байна. Галуута-Нуурай мантан ...барилгада оронойманай олон тоото үндэһэ ...лсана. Гадна хүдөө ажахые промышленна ...ээрэ гаргаха, хүн зониие шэнэ зохид гэр ...хэрэгтэй саг үргэлжын анхарал оролдолго ...81—1985 онуудта болон 1990 он хүрэтэрхи ...АССР-эй үйлэдбэриин хүсэнүүдые саашадань ...үгжөөхэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй Цент...дай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ...тогтоол түрэл партиин, Совет правитель...изаарай хүгжэлтэ тухай анхарал оролдолгын

...лата бүхэн ажалай шэнэ баатарнуудые тодо... ажахын бүхы һалбаринуудта үндэр амжал...ланайнгаа түлөө 50 гаран түрүүшүүлнай со... Герой гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртөө, тиихэдэ ...үн зон орден, медальнуудаар шагнагдаа. Үр... социалис мүрысөөндэ илаһан ажалша эрхим ... гүрэн түрынгөө үндэр сэгнэлтэдэ — дам... тугуудта, шангуудта хүртэдэг. Республикын ...ндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөн ар... табан жэлэй гол дүндахи, гурбадахи жэлэй ...оциалис уялгануудые бэелүүлгэдэ шиидхэхы ...ха байха. Эдэ үдэрнүүдтэ БАМ-ай барил...каллесэй» модошод, Баргажанай малшад, ...удэлмэришэд республикын байгуулагдаһаар ... баярай хүндэлэлдэ абаһан социалис уялга... дүүргэһэн тухайгаа арад зондоо, түрэл ...энэ. Тэдэнэй жэшээгээр арадай ажахын бүхы ... үрэ түгэс амжалтанууд согсологдожо, түүхэ...най гоёон шэмэглэнэ.

...зоной һуудал байдалые улам һайжаруулха ... анхарал оролдолгые хүн бүхэн элитээр мэ...нэйнгөөл зэргээр тэдхэмжэдэ хүртэнэ. Хэр... республикын хүдэлмэришэн, алба хаагша һа...хэриг сапин абадаг байһан һаа, мүнөө энэ ...хэригтэ хүрэнхэй, тиихэдэ ниитын хэрэглэлэй ...үн бүхэнэй хүртэсэ жэл бүри ургана ха юм.

... аха дүү арадуудай бүлэ соо адли тэгшэ ..., ажал хэрэгээрээ Эхэ оронойнгоо хүсэ ша...үлэлсэжэ байһан түрэл буряад араднай соёл ...үн бодолой, үзэл сурталай талаар урмаша...е туйланхай. Үнгэрэгшэ май һарада Москва...үнгэрһэн Буряадай АССР-эй литература болон ...дэрнүүд олониитые гайхуулаа. Арад зоной, ...нгоо түүхын гол шухала шатануудые хурса ...бирээр, ирагуу хүгжэмөөр дуулан магтан ...хо, амжалта түйлалтануудтаа соло дуудажа, ...үүдта зорнгжуулха гээшэ мүн лэ хрюусалга...ониитын талархалаар хүрезлэгдэһэн уран бэ... басагаднай түүхэтэ һайндэртөө шэнэ захата...эбэ. Эдэ амжалтанууд хадаа арад түмэнэй ...ээрэлэй дэнзэ шэмэгынь гэжэ бодоходо бахар...ртиин Центральна Комитедэй һаяхан үнгэрһэн ...он) Пленумэй шиидхэбэринүүд, тус Пленум ...Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгэ үзэл сурталша...ээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэ шэнэ зо...табиба. Тэдэниие бэелүүлгэ ажалшадые ком... хүмүүжүүлгэдэ онсо удха шанартай байхань

...мнай ажалша коллектив бүхэн интернациональ... юм. Завод, фабрикада, колхоз, совхоздо, эр...орвторидо, дээдэ һургуулида, театрай ендэр ...ые буряад, ород, эвенк болон Совет оро...хүү үндэһэ яһатадай түлөөлэгшэд нэгэ эрмэл... нэгэ хүсэл зоригтой шуумайн оролдожо бай...иимэ хани харилсаануудые В. И. Ленин бидэн... тэрэ захяа заабариинь совет араднай жэн... ябадаг, имагтал энэ хани харилсаан манай ...шадалай, һалбаран хүгжэлтын үндэһэ һууринь ... Энэ сэгнэшэгүй баялигаа улам арьбадхаха... нангин зорилго мүн.

...гүй асуудалнуудта анхаралаа хандуулха гээшэ ... тэмдэглэхэ эгээ һайн ёһо гурим, онол арга ...үехэ багшамнай заадаг һэн. Ажал хүдэлмэ... дүнгүүдые согсолхотойгоо хамта дутагдалнуу..., тэдэниие дары усадхаһанай ашаар урагшаа ...бшахамнай элитэ.

...һайндэрөөр, хүндэтэ нүхэд!

Буряадай АССР-60

ҮШӨӨ НЭГЭ ШЭНЭ ХҮҮРГЭ

Республикынгаа ойн баярай һайндэрые угтуулан «Мостострой-9» трестын 34-дэхи отрядай, мүн «Иркутск — Улаан-Үдэ» гэжэ автомобильна харгын управлениин харгы барилгын 2-дохи управлениин барилгашад өөрынгөө онсо һайндэрые тэмдэглэбэ. Хүүргэ, харгы баригшад долоон жэл соо бүтээһэн ехэ барилгаяа—Вознесеновкэ һуурин шадар Сэлэнгэ мүрэн дээгүүр татагдаһан хүүргэ, тэрэнэй хоёр талын харгые ашаглалгада үгэбэ. Хараалагдаһан болзорһоо хахад жэлээр урид түйлагдаһан энэ амжалтада зорюулагдаһан митинг июниин 29-дэ энэ хүүргэ дээрэ болоо.

Бүхэли үдэртөө бүрхэг, бороотой байһан аад, үдэшын 5 саг болотор үүлэд таража, барилгашадай илалтаар баярлаһан мэтэ бахатай зохидоор наран игааба.- Хүүргын баруун талын хүһөө шулуун байсые хүндылэн гараһан үргэн дардам харгын үзүүр дээрэ хүн зон олоороо сугларанхай, автомашинанууд хүлгөөтэй. Эндэ улаан бүдөөр шэмэглэгдэһэн трибуна табяатай. Барилгашадай хүсэтэ КАМАЗ, ЗИЛ машинанууд улаан тугхануудые намилзуулна, мүн хажуудахи үндэр шулуун байсын оройдо Улаан туг далбана. Шэжэр мүнгэн долгидоо эбхэрүүлһэн Сэлэнгэ мүрэн дээгүүр сэхэ шугамдал татагдаһан хүүргэшье

Улаан тугуудаар шэмэглэгдэнхэй. Эндэ барилгашадай илалтын баяр ёһололой һайндэртэ уригдаһан республикын партийна, совет, профсоюзай хүдэлмэрилэгшэд, барилгада туһаламжа хүргэһэн предприятинуудай түлөөлэгшэд сугларанхай.

Баярай митингые хүүргэ барилгын 34-дэхи отрядай партийна бюрогой секретарь Л. Н. Радыга нээжэ, Гүрэнэй комиссиин түрүүлэгшэ, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо В. И. Чернышэ үгэ үгэбэ. Хараалагдаһан болзорһоо холо уридлан, «эрхим» сэгнэлтэтэйгээр хүүргэеэ тушааһантайнь дашарамдуулан, барилгашадые амаршалаад, энэ хүүргые республикын арадай ажахыда ямар үүргэ дүүргэхэ байһыень тайлбарилан хөөрэбэ.

Энэ хүүргэ ашаглагдахадаа холын замда ябаһан машинануудые городой үйлсэһөө сүлөөлхэ, тиигэжэ автомашинануудай замые хороохо, хүнгэдхэхэ болоно. Тус хүүргэ жэлэй дүрбэн сагта, ямаршье уларилтай байхада хүдэлхэ юм. Бүхэсоюзна «ПромтрансНИИпроект» институдай Казахай отделениин проектээр бодхоогдоһон энэ хүүргын барилгада манай республикын хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй, судна бүтээлгын заводууд, прибор бүтээлгын нэгэдэл, «Главбурятстрой», Буряадай транспортна управлени ехэ туһа хүргэһэн байна.

Хүүргэ барилгын 34-дэхи отрядай хабсаргагша Л. В. Кандауров, «Иркутск—Улаан-Үдэ» гэжэ автомобильна харгын управлениин начальник А. Ф. Терлецкий, «Мостострой-9» трестые эрхилэгшын орлогшо С. П. Чуб гэгшэд митинг дээрэ үгэ хэлэбэ. Хүүргэ барилгада ехэ хубитаяа оруулһан хүүргэ барилгын 34-дэхи отрядай «Сэлэнгэ» участогай И. П. Кунавинай комплексно бригадада, «Иркутск—Улаан-Үдэ» гэжэ автомобильна харгын управлениин харгы барилгын 2-дохи управлениин В. А. Бурляев, В. И. Корнильцев, В. Д. Власов гэгшэдэй бригаданuудта баяр баясхалангай үгэнүүд хэлэгдээ. Барилгын олон түрүүшүүлдэ Хүндэлэлэй грамотанууд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

КПСС-эй обкомой хоёрдохи секретарь **В. Г. Бирюков** барилгашадай үмэнэ амаршалгын үгэ хэлэбэ.

Удаань эгээл баяр ёһололой оршон байдалда хүүргэдэ хүндэлэн татагдаһан улаан лентэ хайшалжа, хүүргые нээхэ саг болобо. Энэ хүндэтэ үүргые барилгашад, республикадамнай айлшаар ерэһэн СССР-эй Транспортна барилгын министрэй орлогшо, Социалис Ажалай Герой Т. А. Гогочашвили КПСС-эй обкомой хоёрдохи секретарь В. Г. Бирюков хоёрто даалгаба. Улаан лентэ хайшалагдажа, Улаан тугуудаар шэмэглэгдэһэн КамАЗуудай колоннонууд хүүргэ дээгүүр гарана. Энэ колонные хүүргын барилгада түрүүшын үдэрһөө хабаадаһан ашаанай автотранспортна 1-дэхи предприятиин Н. И. Чутковой бригада толгойлоо.

Буряад ороной эгээл ехэ мүрэн Сэлэнгэ дээгүүр үшөө нэгэ шэнэ хүүргэ татагдаба.

Манай фотокорреспондент С. Балдуевай баяр ёһололой митинг дээрэһээ буулгаһан зурагууд эндэ толилогдоно.

Д. ДАШИЕВ.

АЛДАРТА ОЙДО— АЖАЛАЙ БЭЛЭГҮҮД

ВЦСПС-эй ГРАМОТААР ШАГНАГДАБА

Түрэл республикымнай түүхэтэ 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүн ЛВРЗ-дэ гаргагдажа, олон коллективүүд үйлэдбэриин һайн үрэ дүнгүүдые түйлаа гэжэ тодорхойлогдобо. Тэдэнэй тоодо вагон хабсаргагшад, металл хайлуулагшад, электроаппаратура заһабарилагшад, модо болбосоруулагшад оролсоно. Нүхэр В. Н. Задорожнын хүтэлбэрилдэг слесарьнүүдэй бригада, Б.-Н. Л. Цыренжаповай хүтэлбэрилдэг вагоной мөөр заһабарилдаг слесарьнүүдэй бригада. В. Р. Келлерэй — булад хайлуулагшадай бригада республикынгаа ойн баярай һайндэрые ажалай шэнэ амжалтаар угтаһан байна.

Республикынгаа 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгөөр Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын завод ВЦСПС-эй Хүндэлэлэй грамотаар, мүн партиин обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Министрнүүдэй Соведэй, облсовпрофой болон ВЛКСМ-эй обкомой ойн баярай Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаба.

Ойн баярай Хүндэлэлэй грамотанууд заводой бүлэг хүдэлмэрилэгшэдтэ барюулагдаа.

В. КАРНАУХОВА,
«Локомотив» газетын редактор.

Түрэл республикынгаа байгуулагдаһаар 60 жэлэй алдарта ойе Буряад ороной промышленна предприятинуудай, барилгын организацинуудай, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд ажалай ехэ амжалтануудаар угтажа байна. Энээн тухай мэдээсэлнүүд доро толилогдоно.

Республикынгаа 60 жэлэй ойн һайндэртэ зорюулан, барилгашад Сэлэнгэ мүрэн дээрэ шэнэ хүүргэ, Улаан-Үдын аэровокзалай байшан, Борсоевой нэрэмжэтэ үйлсэдэ худалдаа наймаанай комплекс ашаглалгада үгэбэ.

• • •

Захааминай районой совхозуудай малшад түрэл Буряад оронойнгоо алдарта жаран жэлэй ойе ажалай амжалтаар угтажа байна. Эдэнэр һаяхан һү һааха ба гүрэндэ худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид бэелүүлээ. Тус районой һаалишад жэлэй эхинһээ хойшо бүхыдөө 6100 центнер сагаан эдеэ тоһоной заводто тушааһан байна. Гүрэндэ мяха тушааха зурагаан һарынгаа даабарие мүн лэ амжалтатай дүүргэбэ.

• • •

БАМ-ай Буряадай участогай барилгашад республикын 60 жэлэй ойдо зорюулан, үшөө нэгэ амжалта түйлаа. Генеральна подрядаар барилгын хүдэлмэри хэхэ хахад жэлэй түсэб болзорһоо урид, бүри июниин 2-то, мүн өөрын хүсөөр хэгдэхэ барилгын түсэб июниин 6-да дүүргэһэн байна. Тиигэжэ БАМ-ай Буряадай участок дээрэ барилгын эхилһэнһээ хойшо асари ехэ хүдэлмэри хэгдээ.

• • •

Мухар-Шэбэрэй районой колхоз, совхозуудай малшад гүрэндэ мал ажалай продукци худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые амжалтатай бэелүүлбэ. Түс ажахын һаалишад энэ һарын хорёодоор гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө 100,1. һү—104,8 процент дүүргээ. Тэдэнэр июлиин нэгэн болотор түсэбһөө гадуур үшөө 670 тонно һү, 120 тонно мяха худалдажа үрдибэ.

Түсэбэй дүүргэлтэдэ «Знамя Ленина», «Путь Ленина», «Коммунизм» колхозууд, «Авангард» совхоз ехэхэн хубитануудаа оруулаа.

• • •

Республикын модошод мүн лэ амжалтатай. «Забайкаллес» нэгэдэлэй коллектив модо бэлэдхэлгэ, зөөлгөөр хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид, июниин 23-да дүүргэһэн тухайгаа мэдээсээ һэн. Тиин ойн баярай һайндэртэ зорюулан, хахад жэлэй дүүрэтэр үшөө 2,3 миллионһоо бага бэшэ түхэригэй товарна продукци үйлэдбэрилжэ, 65 мянган кубометр модо түсэбһөө гадуур бэлэдхэн зөөхэ уялга абанхай.

• • •

Зэдын районой малшад түрэл республикынгаа алдарта 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хам оролсоод, гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэһэнээ элидхээ. Түсхайлбал, тэдэнэр июниин 20-до тоһоной заводто 52.348 мянган центнер һү тушаагаа гэхэ гү, али зургаан һарынгаа даабарие 100,6 процент дүүргээ. Үлэгшэ арбан хоногой туршада малшад гүрэндэ үшөө 4700 центнер һү худалдаба.

Түсэбэй дүүргэлтэдэ Борьёогой, Оёорой совхозуудай, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ, «60 лет Октября» колхозуудай һаалишад өөһэдынгөө хубитануудые яһала оруулаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

Мүнөө тус районой ажахынуудһаа тоһоной заводто түсэбһөө гадуур һүн орожол байһаар.

ШАГНАЛ

Республикын гэр байрын-коммунальна ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Гэр байрын-коммунальна ажахын министерствын гостиница-пансионадай директор Цыден Доржиевич **Ганжуровта** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **«Буряадай АССР-эй гэр байрын-коммунальна ажахын габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

Финансын мүнгэн зөөрие түсэблэлгэ болон ашаглалгада габьятай байһанайнь түлөө Хэжэнгын райгүйсэдкомой финансова таһагые даагшаар Цыбан Гунсынович **Базарсадуевта** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **«Буряадай АССР-эй габьяата экономист»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

Республикын гол мүрэнэй транспортые хүгжөөлгэдэ габьятай байһанайнь түлөө Улаан-Үдын гол мүрэнэй портын ахамад диспетчер **Люболинский** Петр Лукичта **«Буряадай АССР-эй гол мүрэнэй транспортын габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

ЭХЭ ОРОНОЙ ҮНДЭР ДЭЭДЫН ШАГНАЛ

ВОЛОГДА. (ТАСС). Ажахын ба соёлой байгуулалтада городой ажалшадай ехэ амжалтануудые түйлаһанайнь, революционно алдар габьяатай байһанайнь түлөө, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда немец-фашис булимтарагшадые һамна бута сохихо түйлалтада горитой хубитаяа оруулһанайнь түлөө Вологда Октябриин Революциин орденоор шагнагдаба.

Эхэ ороной үндэр дээдын шагнал барюулалгада зорюулагдажа, ажалшадай коллективүүдэй түлөөлэгшэдтэй хамта партиин городской комитедэй, арадай депутадуудай городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй баярай суглаан июлиин 1-дэ эндэ болобо.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогһоо бүридэһэн хүндэтэ президиум ехэ дэбжэлтэтэйгээр һунгагдаһан байгаа.

Сугларагшадта халуун дуулаанаар угтагдажа, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо Г. А. Алиев суглаан дээрэ үгэ хэлэбэ. КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй үмэнэһөө тэрэ городой ба областиин ажалшадые үндэр дайдын шагналаарнь халуунаар амаршалһан байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй сессиин шиидхэбэринүүдһээ уламжалан, орон дотор дэлгэрһэн политическэ ба ажалай ехэ дэбжэлтын оршон байдалда городой намтарта дурасхаалта үйлэ хэрэг болоожо байна гэжэ Г. А. Алиев тэмдэглээ. Ажабайдалай али бүхы асуудалнуудаар хүгжэлтэ түгэс социализмые һалбаран бадаруулгын эгээн шухала асуудалнуудые элирүүлһэн нүхэр Ю. В. Андроповой хэлэһэн программна гүнзэгы удхатай үгэ, Пленумэй ба сессиин шиидхэбэринүүд совет хүнүүдэй, дэлхэйн түрүү үзэлтэй олониитын анхарал татажа байна. Амгалан тайбан байдалда тэдэниие али бүхы талаарнь хүгжөөхэһөө, зохёохы ёһоор, габшагайгаар ажаллахаһаа, совет хүнүүдэй һуудал байдалые һайжаруулхаһаа үлүү ехэ анхарал оролдолго Коммунис партида, Совет гүрэндэ үгы юм гэжэ Пленум сесси үшөө дахин элирхэйлэн гэршэлһэн байна.

Пленумэй ба сессиин хүдэлмэриин дүнгүүдые, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповые СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшээр һунгаһан ушарые коммунистнууд, бүхы ажалшад халуунаар угтаһан байха юм.

Үндэр дээдын хайра шагнал хадаа энэ хизаар нютагай олон үеын хүнүүдэй шэн габьяата ажал хүдэлмэриин дайшалхы ажал ябуулгын түлөө Эсэгэ оронoймнай баяр баясхалан болоно гэжэ үгэ хэлэгшэ үргэлжэлүүлээ. Совет засагай жэлнүүдтэ город болон область танигдашагүй болотороо хубилаа. Мүнөө үеын Вологда ороной баруун-хойто хубиин промышленна, транспортна ба соёлой томо ехэ түб болонхой. Имагтал үнгэрһэн хоёр табан жэлэй хугасаа соо промышленна продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн хоёр шахуу дахинаар ургаһан байна.

Удаань үгэ хэлэгшэ хүдөө ажахые хүгжөөлгын асуудалнуудта тогтобо. Энэнь областиин экономикодо ехэ үүргэ дүүргэдэг юм. Һүүлэй хоёр хахад жэлэй хугасаа соо танайда яһала һайн үрэ дүнгүүд түйлагдаа гэжэ тэрэ хэлээ. Хүдөөдэ үйлэдбэриин ба технологическа журам шангадхагдана, хүдөө ажахы болон агропромышленна комплексын бусад һалбаринуудай харилсаа холбоон һайжаруулагдана. КПСС-эй XXVI съездын, СССР-эй Эдеэ хоолой программые батлан абаһан КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй хараалһан түсэбүүдые бэелүүлхэ шухала.

Городой ба областиин ниитын үйлэдбэриин зарим һалбаринуудай бүхы ажал хэрэгүүд жэгдэ һайн бэшэ гэжэ Г. А. Алиев саашадаа хэлэбэ. Иимэ байдалые заһаруулан һайжаруулха хэрэгтэй гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Саашадаа үйлэдбэриие улам хүгжөөхэ, транспортын хүчэ дэлмэриие һайжаруулха, үзэл сурталай ажал ябуулгын ашаг үрые дээшэлүүлхэ гэхэ мэтын асуудалнуудта, мүн КПСС-эй ба Совет гүрэнэй гадаадын политикын асуудалнуудта үгэ хэлэгшэ дэлгэрэнгыгээр тогтоһон байна.

Удаань Вологдые Октябриин Революциин орденоор шагнаха тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указые Г. А. Алиев соносхон уншаад, сугларагшадай нэрьемэ альга ташалга доро үндэр дээдын шагналые городой тугта зүүлгэбэ.

КПСС-эй горкомой нэгэдэхи секретарь В. А. Купцов, КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. С. Дрыгин, партиин ба ажалай ветеранууд, үйлэдбэриин түрүүшүүл суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн байна.

Үндэр дээдын хайра шагналайнь түлөө КПСС-эй ЦК-да, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, Совет правительствада үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэхэ зуураа городой ба областиин ажалшад улам ашаг үрэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ ехэ хубитаяа оруулха юм гэжэ найдуулаа.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ эльгээгдэхэ амаршалгын бэшэгые суглаанда хабаадагшад ехэ дэбжэлтэтэйгээр абаба.

ХҮТЭЛБЭРИЛХЫ КАДРНУУДЫЕ БЭЛДЭЛГЫН ГУЛАМТА

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Арадай ажахын академиие дүүргэгшэдэй хүндэлэлдэ зорюулагдаһан баярай суглаан июлиин 1-дэ Москвада болобо.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь В. И. Долгих сугларагшадай урда үгэ хэлэбэ.

Академиие амжалтатайгаар дүүргэһэнтэйнь дашарамдуулан, тэрэ партиин Центральна Комитедэй ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй үмэнэһөө тэдэниие халуунаар амаршалаад, хүтэлбэрилхы кадрнуудые һурган бэлдэлгэдэ зохёохы ехэ хубитаяа оруулһанайнь түлөө профессорнүүд болон багшанартань баяр баясхалан хүргэһэн байгаа.

Академиие дүүргэгшэд Эхэ оронойнгоо экономическа ба социальна хүгжэлтын асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлгэдэ горитой хубитаяа оруулха юм гээд найдажа байһанаа үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ.

БАЯРАЙ СУГЛААН

Далайн ба гол мүрэнэй флодой хүдэлмэрилэгшэдэй үдэртэ зорюулагдаһан баярай суглаан июлиин 1-дэ Москвада болобо.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь В. И. Долгих, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Н. В. Талызин, КПСС-эй ЦК-гай таһагые даагша К. С. Симонов, хэдэн министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, социалис мүрысөөндэ илагшад, нийслэл хотын олониитын түлөөлэгшэд суглаанай президиумдэ һуугаа.

РСФСР-эй гол мүрэнэй флодой министр Л. В. Багров элидхэл хэһэн байна.

КООПЕРАТОРНУУДАЙ ҺАЙНДЭР

Кооперативна хүдэлөөн элдэб оронуудай хахад миллиардһаа дээшэ хүнүүдые —хүдэлмэришэдые, таряашадые, алба хаагшадые, студентнэрые нэгэдүүлдэг юм. Заншалта һайндэртэ—Кооперациин улас хоорондын үдэртэ зорюулагдаһан Центросоюзай хүдэлмэрилэгшэдэй баярай суглаан июлиин 1-дэ Москвада болобо.

Центросоюзай правлениин түрүүлэгшын орлогшо Н. А. Лупей элидхэл хээ.

(ТАСС).

Эдэ үдэрнүүдтэ нийслэл Улаан-Үдэдэмнай сэнхир агаар хаха зураһан лайнернуудаар, шэнхинээтэ түмэр замаар, автомашинаар холо, ойрын айлшад холбоо олоороо ерэжэ буугаа. Жаран жэлэйнгээ жабхаланта ойе тэмдэглэжэ байһан Буряад ороноймнай ажалшад арадайнгаа жэнхэни маягаар: «Амар мэндэ, хүндэтэ нүхэд!» гэһэн сэдьхэлэй халуун үгөөр, аадар бороотой энэ зунай элдин хаһада ногоон торгон хадаг шэнгеэр нэмжыһэн тала дайдынгаа уужамаар, алдарта Байгал—арюухан далайнгаа хөөбэлзэһэн хүхэ долгиной суурлага ар тэдэниие угтажа, ажал хүдэлмэритэймнай, амжалта түйлалтатаймнай танилсыт гэжэ угтаһаниинь гайхалтай бэшэ ааб даа. Теэд энэ уулзалга танилсалгаяа айлшаднай хаанаһаа эхилээ хаб?

— Урган һалбарһан Улаан-Үдэһөө,—гэжэ харюусаха зон захаһаа байха. Харин хэдыхэн хоног соо хабтагай уужам Буряад нютагые хайшаншье гээ һаа, эрьен тойрон аяншалжархиха эди шэдитэй бэшэ ха юм. Тиимэһээнь лэ холо, ойрынгоо айлшадые Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ Уран һайханай музейн уужам һаруул залнууд соо нэгэдэһэн «Социалис Буряад орон» гэһэн выставкэдэ уриха ушартай болоно бшуубди.

Орожо харыт, омогорхон танилсыт республикымнай ажалшадай жаран эдэ жэл соо дабаһан замайнь һайханиие, түйлаһан амжалтынь ехые, хүндэтэ нүхэд!

Буряадай АССР-60

ТАНИЛСАГТЫ: „СОЦИАЛИС БУРЯАД ОРОН!“

РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ АЖАХЫН ХҮГЖЭЛТЫЕ ХАРУУЛҺАН ВЫСТАВКЭ ДЭЭРЭҺЭЭ

Сахериган саашаа ороһон түрүүшын залайнь ханануудыень шэмэглэһэн сажан үндэр шахуу боломоор, уран зурааашын гар дороһоо угалзатан гараа юм гү гэхээр фото-зурагууд харагшын анхарал абаһаар татаха байха. Тэдээн дээрэһээ Буряад оронοймнай мүнөөдэрэй түхэл шэнжэнь, түрүү хүнүүдынь бидэниие угтажа байнал! Бэшүүрэй талаар зэлэ татан һубариһан комбайнууд алтан шаргал шэниисэеэ автомашинануудай кузовууд руу адхаруулна. Боргойн талые хушаһан хонин һүрэгэй хушууран бэлшэхые харанабди. Хажуудань — республикымнай суута хонишон, Социалис Ажалай Герой Гасурун Рабдаев арбан үхибүүдэйнгээ эгээл айдар багануудые үргэнхэй: «Энэл даа, танай ерээдүй—элдин талатнай, хонин һүрэгтнай! Ээдынь болохоёо бү мартагты!» — гэһэншүүгээр ажалша гараараа алад холо руу заан заан, юушьеб хөөрэжэ байна. Буряадай гигант гэжэ суурхаһан ЛВРЗ-дэ шэнэлэн һэльбэгдэһэн электровозууд Сибириин дайдые доһолгон зуралзана. «Бурятфермаш» нэгэдэлэй цехүүд соо гагнууриин аппарадай гал сахилуулхые анхарнабди. Бар тайгын гүн соо «Ленинградска проспект» гэжэ аржытар һиилүүлһэн гаршаг залган, Северобайкальскын шэнэ гэрнүүд жэрылдэн бодоно. Улаан-Үдын 47-дохи кварталай шэнэ һургуулиин дэргэдэ зогсоһон улаан галстугтай урихаар миһэрэлдэһэн үхибүүдэй харааса яаһан сэлмэг бэ! СССР-эй Верховно Соведэй депутат Буряадай арадай поэт Николай Дамдинов гуурһа барижа, бодолгото болонгёор холые хайрадан хаража һууна. Шэнэ сагай шэнжэ, элдин Буряад орон тухай шэнэ мүрнүүд эгээл мүнөө тэрэнэй толгой соо бүридэн мүндэлнэ ёһотой даа!

— Һайхан даа, домог түүхэдэ оромоор даа мүнөөдэрэй Буряад нютаг!—гэжэ БАМ тухай бүлэг зурагуудай автор, урдандаа манай республикада арба гаран жэл соо ТАСС-ай фотокорреспондент ябаһан Михаил Михайлович Минеев үнэн зүрхэнһөө баясана. Тэрэнэй бахархал, омогорхолые дэмжэнгүй байхын аргагүйл! Дэлэ гараһан энэл хүнэй нюдэн дээрэ үнэхөөрөөшье ульгэр домог соохидол эдэ бүхы хубилалтанууд болоо бшуу. Тэрэнэй ута наһан соогоо суглуулһан, фототекст соо хооһон тала, комплекснууд бэшэ, харин хото хорёо, морин анзаһаар газар хахалжа байһан зурагууд олон лэ олдохол... Харин мүнөө Михаил Михайлович Буряад орон тухай һураг сууе бүхы бүмбэрсэг дэлхэйдэ зэдэлүүлһэн, буурал Байгалай тоннель, БАМ тухай фото-зурагуудһаа бүридүүлэгдэһэн агууехэ барилгын түүхые сэгсолон зохёодог юм.

— Гансашье БАМ-ай барилгын түүхэ бэшэ, бүхы Буряадаймнай АССР-эй жаран жэлэй жабхалан түгэс түүхэ энэ выставкын экспонат бүхэндэ олохолта. Эхинһээнь эхилээд, — гээд М. Минеев гэдэргээ эрьелдэнэ. Үнэхөөрөөшье, энэл зай соогоо эрьелдэхэдээ, республикынгаа байгуулагдаһаар эгээл түрүүшын үеын түүхэтэ зурагуудтай, бодото документнүүдтэй танилсаха арга олонобди.

...СССР-эй ВЦИК-гай 1923 оной майн 30-да гаргаһан Буряад-Монголой Автономито Совет Социалис Республикые байгуулха тухай мартагдашагүй тогтоолой фото-буулгабари һөөм үзэгүүдээр, барлагданхай аржына. Хажуудахи зураг дээрэнь Бүхэроссин староста Михаил Иванович Калинин тэрэл оной августын 19-нэй үдэр Верхнеудинскда посэдһэн бага хурал дээрэ малгайтай залуу буряадтай, хүдэр гартай хүдэлмэришэ ород хүнтэй хөөрэлдэжэ байна гэжэ танинабди. Михаил Иванович тинхэдэл бүхы республикын хүн зониие автономитой болоһоорнь анха амаршалһан юм. Буряад ороноймнай элитэ революционернүүд М. Ербановай, М. Амагаевай, В. Трубачеевэй, М. Сахьяновагай дүрэнүүд эндэ бии. Хорёод-гушаад оной үедэ республикын промышленность, хүдөө ажахын хүгжэлтын гол шатануудые гэршэлэн харуулһан мартагдашагүй зурагуудые удаан байжа анхарнабди.

Тэдэниие мүнөөдэрэй Буряад ороной түйлалтатай зэргэсүүлэн байжа үзэхэдэ, элдэб һанал бодол эжэлүүдгүй толгойдо ороно. Теэдшье жэшэжэ үзэнгүй яахабши?! Жэшэхэдэмнай, эдэ жаран жэл соо хэһэн түүхэтэ алхамаймнай социальна удханиь, ёһотой дэлисэнь, ерээдүйнь ехэ орьёлнууд эли бодо харагдана бшуу.

Тиимэһээл яаралгүй ябажа, «Социалис Буряад орон» гэһэн выставкын бүхы һалбаринуудтай уншагшадаашье, айлшадаашье танилсуулаял.

* * *

Буряад ороной промышленностиин хүгжэлтые харуулһан экспонадууд тус выставкын ехэнхи хубиие эзэлнэ. Тиигэншьегүй аргагүй гээшэ ааб даа. Урдань Россин гээгдэнги аграрна ажахытай национальна заха хизаар байһан Буряад орон автономито совет социалис республика болгогдон байгуулагдаһаар 60 жэлэй хугасаа соо хүгжэнги экономикотой, олон һалбарита промышленностьтай республика болон хүгжөө. Республикын экономико тэрэ түрүүшын 1923 онойхитой жэшэхэдэ, 1434 дахин ургаһан байна. Энэ ургалтын шатануудые эли тодоор харуулһан тоо, баримтанууд, диаграммануд, фото-зурагууд болон элдэб экспонадууд энэ выставкэ дээрэ олон.

Промышленностиин, мүн хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ электрын элшэ хүсэн горитой нүлөө үзүүлдэг гээшэ. Тиимэһээ республикын энергетикын хүгжэлтые харуулһан стендын дэргэдэ тогтоёбди. Республикын анхан баталагдаһан 1923 ондо Буряад ороной газар дээрэ оройдоол 483 киловатт хэмжээнэй элшэ хүсэн үйлэдбэрилэгдэдэг байһан юм. 1933 ондо городой электростанциин барилга эхилжэ, 1936 ондо тэрэнэй түрүүшын турбогенератор хүдэлжэ эхилһэн намтартай. Саашань түүхэлэн харахада, 1947 он болотор Баян-Голой, Гусиноозерско ТЭЦ-үүд, 1953 ондо Тимлюйн ТЭЦ ашаглалгада оруулагдаһан байна. 1958 оной эхиндэ Буряад орондо бүхы дээрээ 100 мянган киловатт-час элшэ хүсэ үйлэдбэрилхэ 750 ехэ, бага электростанци баригдаад байгаа. Тэрэл жэлдэ, «Бурятэнерго» управлени эмхидхэгдэһэн юм.

Мүнөө республикын бүхы районууд электрын элшэ хүсөөр гүйсэд дүүрэн хангагданхай. Маһайда үйлэдбэрилэгдэһэн электрын элшэ хүсэнэй 16 процент Монголой Арадай Республика руу дамжуулагдана. «Бурятэнерго» управлениин бүхы коллективүүдтэ хэдэн мянган хүн хүдэлдэг юм. Тэдэнэй 910-ниинь дээдэ ба дунда тусхай эрдэмтэй мэргэжэлтэд, 150 гаран хүниинь гүрэн түрынгөө орден, медальнуудта хүртэнхэй. Коллективэй 547 хүн бригадна подрядай гуримаар ажаллана. 367-ниинь уралан нарижуулагшад.

Буряад ороной индустрижуулгэ автономито республикын баталагдаһан 1923 онһоо эхитэй гээд мэдээжэ. 1923 ондо спирт, пивэ шэл гэхэ мэтые гаргадаг оройдоол 16 полукустарна жэжэхэн предприяти байгаа. Тиин түрүүшээр багахануудһ, үдаань улам томо предприятинууд бодхоогдожо эхилээ һэн.

Буряад ороной эгээл түрүүшын промышленна гигант— Улаан-Үдын паровоз-вагон заһабарилгын завод нэгэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы жэлһээ намтараа эхилнэ. Тус заводой выставкэ дээрэ табигдаһан зүйлнүүд һонирхолтой. Заводой түрүүшын цехэй котлован малталгын, промышленна түрүүшын гигантые барилсажа, хүдэлмэришэн ангиин зэргэдэ жагсахаяа ерэһэн талын малша буряадуудай зурагуудые харахада, энээхэн жэлнүүдэй хугасаа соо хэды ехэ алхамай хэгдээд байһые мэдэрхээр.

Ленинэй орденто энэ завод республикын промышленна тон томо түб болоһон тула хүдэлмэришэдэй кадрнуудые һурган бэлдэлгын ёһотой гуламта болоһон гээшэ. Советскэ Союзай Геройнууд С. Орешков, Вакарин, Социалис Ажалай Геройнууд Г. И. Коваленко, П. П. Милин, А. Н. Оширов, Б. З. Поздеев гэгшэд энэ заводто ажалай, ажабайдалай, үзэл сурталай һургуули гараһан гээшэ.

Алдарта түүхэтэй, ажалша намтартай тус заводой ерээдүй бүри омог дорюун. Мүнөө эндэ үйлэдбэриие һэльбэн шэнэлэлгын асари ехэ хүдэлмэри ябуулагдажа байнхай. Тэрэнэй түгэсхэгдэхэдэ, заводой үйлэдбэриинь талмай 1,8 дахин, гол фонднуудынь 1,7 дахин, продукци гаргалгань 2,3 дахин дээшэлжэ, 48 миллион түхэригэй гэр байра болон социально-соёлой объектнууд баригдаха гээд тус заводой стендүүд дээрэ уншанабди.

Буряад орондо бүридэлөөрөө олон һалбаритай, экономическа талаараа нилээд томо индустриальна шухала дүнгүүдээрээ мүнөө үе сагай шэнжэтэй, нөөсэ хүсөөрөө урагшатай ба бүхы дээрээ ашаг үрэтэй ажахын комплекс байгуулагдажа, ороной арадай ажахын бүхэли комплексын таһаршагүй хубинь болонхой. Республикын арадай ажахын хурдан хүгжэлтэтэй ба ашаг үрэтэй байһые иимэ баримтанууд гэршэлнэ. Һүүлэй хорин жэлэй туршада бүхы зүйлэй продукци үйлэдбэрилгые хүн бүридэ абахада, 2,8 дахин ехэ болоо. Тиигэжэ энэ талаараа республикамнай союзай дунда зэргын хэмжээндэ тулажа ерэнхэй. Харин хэдэ хэдэн янзын продукцяар республикын хүн бүридэ хүртэсын дүнгүүд федерациин болон союзай дунда зэргын хэмжээнһээ дээгүүр байха юм. Жэшээнь, үйлэдбэридэ хэрэглэгдэхэ модо болбосоруулгаар 4 дахин, цемент гаргалгаар 1,5 дахин гэхэ мэтэ. Ноохон бүд, мяха ба малай тоһо үйлэдбэрилгээр союзай дунда зэргын хэмжээнтэй адли.

Буряадай АССР бүхэсоюзна ажалай хубаарилгада горитойхон һуури эзэлнэ гээд эндэ ойлгомоор. Илангаяа вольфрам-молибденэй концентрадуудые, модоной зүйлнүүдые болбосоруулгаар, сонхын шэл, шифер, 100 киловаттһаа үлүү хүсэтэй электродвигательнүүдые, элдэб приборнуудые, хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдые, гадар трикотаж, мяханай консервэнүүдые үйлэдбэрилгээрээ, ноохо угаалгаараа шалгарна. Республикада гаргагдадаг эдэ зүйлнүүдэй хэмжээн орон дотор үйлэдбэрилэгдэдэг эдэ продукциин 1-һээ 10-аад процент хүрэтэр хубииень эзэлнэ. Ороной ажахын нэгэдэлэй комплекс дотор түмэр замай хэрэгсэлнүүдые заһабарилгаараа Буряад орон шухалын шухала һуури эзэлдэг юм.

Жэшээлэн хэлэбэл, «Теплоприбор» заводой гаргадаг продукци дэлхэйн 66 орондо эльгээгдэдэг гээд тус заводой стенд дээрэ ержытар бэшээтэй. Хорёод жэлэй саана һулахан материальна үндэһэтэй байгуулагдаһан энэ завод үнгэрһэн үе соо дулаанай автоматикын 40 янзын приборнуудые бүтээдэг болонхой. Үйлэдбэриинь хэмжээн долоо дахин ургэдөө. Арбан нэгэдэхи табан жэл соо тус заводой проектнэ хүсэн 3,2 дахин дээшэлхэ юм. Тиигэжэ арадай ажахыда жэлдээ 1,85 миллион түхэригэй алмалта үгэхэ приборнуудые бүтээдэг болохо.

«Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто «Электромашина» завод. 1921 ондо эмхидхэгдэһэн, 36 хүдэлмэришэдтэй кузнечно-слесарна мастерскойһоо намтараа эхилһэн энэ завод мүнөө бүтээсэ ехэтэй оньһон түхеэрэлгэнүүдээр, хүсэн түгэс техникээр зэбсэгжэһэн, шэнэ үе сагай үйлэдбэриин эрилтэнүүдтэ гүйсэд харюусама предприяти болонхой. Эндэ бүтээгдэһэн электродвигательнүүд СЭВ-эй гэшүүн бүхы оронуудта, мүн Англи, Франци, Итали, ФРГ, Бельги, Швейцари, Япон гэхэ мэтэ хари гүрэнүүдтэ эльгээгдэнэ гээд стенд дээрэ үлгэгдэһэн карта гэршэлнэ. Бүхы продукциинь 16,7 процент арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараан юм.

Промышленна предприятинуудай хүгжэлтые, тэрэнэй үйлэдбэриин культурые ганса бүтээн гаргаһан продукциин хэмжээгээр сэгнэдэг бэшэ. Мүнөө ажалшадай ажалай, ажаһуудалай эрхэ байдалда ехэ анхарал хандуулагдадаг болонхой. Энээниие республикын эгээл томо промышленна предприятинуудай нэгэн болохо Улаан-Үдын авиационно заводой стенд дээрэ харамаар. Һүүлэй жэлнүүдтэ эндэ гэр байрын, соёлой-ажаһуудалай угаа ехэ барилга хэгдэнэ. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ 80 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэхэ гү, али 1700 квартиратай байрын гэрнүүд, поликлиникэ, хүүгэдэй хоёр саад, «Восточный» поселогто хоёр магазин, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын комбинат, спортын зал, 150 хүнэй арагалуулха профилакторий баригдаха байна.

Ой модоной промышленность республикын арадай ажахын эгээл шухала һалбаринуудай нэгэн. Энээн тухай «Забайкаллес» нэгэдэлэй стенднүүд дээрэ элеэр харуулаатай. Тус нэгэдэл хадаа комплексноор оньһожоруулагдамал, олон һалбаритай томо гэгшын ажахы болоно. Тэрэнэй бүридэлдэ 17 леспромхоз, Онохойн модоной комбинат, Буряадай мебельно-модо болбосоруулгын комбинат, модоной 2 бааза, химлесхоз, заһабарилга-барилгын управлени, түбэй заһабарилгын-механическа мастерской гэхэ мэтэ оролсоно. Үйлэдбэриньшье мүн лэ үргэн ехэ: модо бэлэдхэлгэ, зөөлгэ, хэмжүүрлэн тайралга, шпала болон хюреөдэмэл материал, технологическа зомгоол, модон амһарта, хибэдэһээр хэһэн хабтагай гэр байра гэхэ мэтэ.

Сибирь болон Алас Дурна зүгтэхи хүнгэн промышленностиин эгээл түрүүшын томо предприяти болохо Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинат «үндэр соёлто предприяти» гэжэ суурханхай юм. Мүнөө энэ үндэр бүтээсэтэ оньһон түхеэрэлгэнүүдээр хангагданхай, түрүү технологитой оронойнгоо текстильнэ һалбариин эгээл томо предприятинуудай нэгэн юм. Тэрэнэй гол продукциинь угаагдаһан нооһон, 11 янзын бүд болоно. Тэрэнэйнь 38 процент гүрэнэй Шанарай тэмдэгтэ хүртэнхэй.

Һүүлэй долоон жэл соо комбинадай коллектив 18 кварталда РСФСР-эй Текстильнэ промышленностиин министерствын дамжуулгын Улаан тугта хүртэһэн байна. Эндэхи хүдэлмэришэдэй 70 процент коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэтэй. 112 хүн гүрэн түрынгөө орден, медальдаа хүртэнхэй. Комбинадай директор К. П. Альцман мотальщица Д. К. Тумурова хоёр Социалис Ажалай Геройн үндэр нэрэ зэргэтэй. Коллективэйнь хахадһаа ехэнхинь залуушуул. Тэдэнэй ажалай амжалтые сэгнэн, комбинадта Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ гэһэн нэрэ үгтэһэн юм. Һүүлэй жэлнүүдтэ комбинат республикынгаа колхоз, совхозуудтай холбоо барисаа байгуулжа эхилэнхэй. Бүхы түүхэй эдэйнь 80 гаран процент ажахынуудһаа сэхэ асарагдана.

Капитальна барилга хадаа арадай ажахын гол шухала һалбаринуудай нэгэн. Республикын капитальна барилгын хүгжэлтые харуулһан стенд дээрэ иимэ тоонууд бэшээтэй. Жэшээнь, 1953 ондо 20 миллион түхэригэй гол фонднууд ашаглалгада оруулагдаһан байгаа һаа, үнгэрэгшэ жэлдэ энэ тоо нилээд дээшэлүүлэгдээ. Гэр байра барилга 96 мянган дүрбэлжэн метрһээ 323 мянган дүрбэлжэн метртэ хүргэгдэһэн байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Сотниковой, Кабанскын, Загарайн шубуунай фабриканууд, Сотниковой тепличнэ комбинат, Забайкалиин апатидай завод, Шулуутын холимог тэжээлэй завод, «Бурятфермаш» нэгэдэлэй гол заводой түрүүшын ээлжээн Улаан Үдын һүнэй завод гэхэ мэтэ промышленна барилга ашаглалгада үгтөө. Ойрын 20 жэл соо республикын ажалшадта 31249 болбосон түхэлтэй квартира, 19647 хүнэй байха 58 хамтын байра баригдаа.

Буряадай республикын газар доогуур табан зуу гаран километртэ татагдаха Байгал-Амарай түмэр замай Буряадай участок эршэтэй түргөөр баригдажа байна. Энээн тухай стенднүүд илангаяа һонирхолтой. Республикын 60 жэлэй ойдо зорюулан БАМ-ай барилгашад хахад жэлэйнгээ түсэб болзорһооһь урид дүүргэбэ.

БАМ-ай барилгые эрхилхээр 1974 ондо эмхидхэгдэн байгуулагдаһан «Нижнеангарсктрансстрой» трестын коллектив юһэн жэлэй хугасаа соо бар тайга соогуур автомобильна ба түмэр харгы татаха самсаал сабшаһан, харгын даланда 85 миллион кубометр шорой обоолһон, 570 искусственна түхеэрэлгэнүүдые бодхооһон, 600 ехэ, баганууд автомобильна ба түмэр харгын хүүргэнүүдые бариһан, 380 километр гол зам ба 100 километр станцинууд шадарай түмэр харгы холбоһон байна. Барилгашадай оролдолгоор Байгалай тоннель соогуур түмэр харгы табигдаа, Култук, Байгал, Курлы, Нижнеангарск портнууд баригдаа. Мүн урдань зэрлиг тайга байһан газарта ерээдүйн ехэ хото Северобайкальск, 11 посёлок урган бодожо, 385 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра ашаглалгада үгтөө.

Барилгын «БАМтоннельстрой» управлени. «Тоннельнүүд — БАМ-ай түлхюурнүүд» гэһэн жэгүүртэ үгэ бии болонхой. Байгал-Амарай түмэр зам дээрэхи эгээл хүшэр, эгээл онсо түхэлтэй тоннельнүүдые манай Буряадай участогай тоннельшэд малтана. Эндэ 30,3 километр утатай зүргаан тоннель баригдахаар хараалагданхай юм. Мүнөө 6,7 километр утатай Байгалай тоннель гүйсэд малтагдажа, дособгуурнь түмэр харгы табигдаба. Байгалай хушуунай дүрбэн тоннелиин гурбаниинь малтагданхай, дүрбэдэхинь энэ жэлдэ дууһагдахаар хараалагдана. Иимэ эршэтэ ажал эрхилжэ байһан «БАМтоннельстрой» управлени 9 мянган хүнһөө бүридэһэн коллектив юм. Эндэ тоннельдэ 8 отряд хүдэлнэ.

Шарлан алдаһан нилээд бүрүүл зураг дээрэ нэгэ бишыхан машиные тойроод, тэрэнээ өегшөөн хаража байһан хэдэн хүниие обёорнобди. Юун машина гээшэб гэжэ мүнөөнэй үетэн лаб лэ гайхаха байха. Теэд энэмнай Байгалай үмэнын тарялан дээрэ анха түрүүшынхээ бии болоһон суута «Фордзон» трактор мүн шуу! Хэрбээ тэрэниие «К-700» гэжэ хүсэн түгэлдэр трактортай зэргэлүүлжэ табяа һаа, мөөрэйньшье хахадта хүрэхэгүй ёһотой даа. Харин республикымнай мүндэлһэн 1923 ондо Буряад ороной дайда дээрэ нэгэшье трактор, ашаанай машина гэжэ байгаагүй. Теряашадай морин анзаһаар газараа хахалжа, хүрэнгынгөө орооһо хүнэглэжэ, хүзүүндээ үлгөөд, улаан гараараа хоёр тээшэнь сасажа ябадаг һааб даа. Мүнөө республикымнай колхоз, совхозуудта 11 мянга 500 трактор, 9 мянга шахуу ашаанай машина, 3136 комбайн тоологдоно. Эдэ баримтанууд Буряад ороной хүдөө ажахын сүм шахуу оньһожоруулагдаһые гэршэлнэ бшуу. Мүн энэл выставкын стенднүүд дээрэһээ хүдөө ажахын имагтал оньһожоруулагдамал бэшэ, мүн электрижүүлэгдэһые баримталһан мэдээнүүдтэй һонирхон танилсанабди. Жэшээлхэдэ, хүдөө ажахыда хүдэлдэг хүн бүхэндэ 4,2 мянган киловатт-час элшэ хүсэн хүртэнэ. Сэхынь хэлэхэдэ, Европо, Америкын хүгжэнги капиталис гүрэнүүдтэ энэ үрэ дүнгынь манай Буряад оронойхидо лаб хүрэхынь мэдэнэгүйбди... Тиихэдэ үнгэрһэн 1982 ондо республикымнай хүдөө ажахы 443 миллион киловатт-час электрын элшэ хүсэ бүхы дээрээ гаргашалаа юм.

Иимээр зэбсэгжэһэн колхоз, совхозуудай экономическа үрэ дүнгүүдэйнь үндэр байхань гайхалгүй. Имагтал 1982 ондо республикымнай ажахынууд гүрэндөө 182 мянган тонно орооһо таряа, 50 мянган тонно хартаабха, 20 мянга шахуу тонно овощ худалдажа, оронойнгоо Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ горитой хубитаяа оруулһан габьяатай. Тариалангын талмайн хэмжээншье 1923 онойхитой сасуулхада, нилээд дээшэлээ ааб даа. Тодорхойлбол, 134 мянган гектарһаа 827 мянган гектарта хүрөө.

Мал ажал хэр үгһөө хойшо Буряад орондомнай заншаһан һалбаринь байгаа гэжэ мэдээжэ. Республикымнай түрүү хонишод, малшад, шубуушад жэлһээ жэлдэ үйлэдбэридэ үндэр бүтээсэ түйладаг болонхой. Жэшээлхэдэ, Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой суута хонишон, Социалис Ажалай Герой Дашинима Буодиевич Сундуевтанай бүлые эндэ дурдая. Энэ нүхэрнай Зинаида Цыремпиловна һамгантаяа сүг хамта һүүлэй хэдэн жэлэй туршада жэтдэ һайн ажаллажа, эгээ мүнөө хурьга абалгаар арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ даабариие сүм дүүргэээд ябана бшуу! Үнгэрһэн 1982 оной туршада эбтэй зетэй энэ бүлынхид 100 эхэ хонин бүриһөө 160 хурьга абажа түлжүүлээд, хониной толгой бүриһөөнь дунда зэргээр 5,5 килограмм эрхим шанартай ноохо хайшалаа юм. Сундуевтан мэтэ ажалаараа суурхажа, амжалтаяа арьбадхажа ябадаг хонишо бүлэнэр республикымнай район бүхэндэ олон даа. Выставкын нэгэ таһагта энэ хонишоной ажал хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай хөөрэһэн бүхэли стенд табигданхай. Буряад оромнай иимэ ёһотойл ажалайнгаа баатарнуудаар хуулита ёһоороо омогорхонол!

Нүгөө талаһаа, иимэл хүнүүдэй хэшээл оролдолгоор, шэн зоригто ажалаар мяха, һү, ноохо үйлэдбэрилгын хэмжээн республика доторнай жэлһээ жэлдэ ургана гэжэ онсолон тэмдэглэе. Хэрбээ 1923 ондо манай республика оройдоол 28 мянган тонно мяха үйлэдбэрилһэн һаа, 1982 ондо гэрэнээ 95 мянган тоннодо хүргөө. Харин һү үйлэдбэрилгэ 4,5 дахинаар дээшэлжэ, 223 мянган тонно болобо. Тиихэдэ ноохо гүрэндэ худалдалгын хэмжээн 12 дахинаар ургаа гэхэ гү, али 1982 ондо 5872 тонно ноохон тушаалгын пунктнуудта ашаалагдан абаашагдаһан байна.

Жаран жэлэй туршада адуу малайнгаа тоо толгойе олошоруулха, үүлтэрыень һайжаруулха хүдэлмэриин эрдэм наукын үндэһэн дээрэ эршэмтэйгээр ябуулагдаһаниинь ойлгосотой ааб даа. Хэрбээ республикын байгуулагдаһан үедэ 233 мянган хонин тоологдодог һаа, мүнөө элдин Буряад ороноймнай тала дайдаар 1 миллион 756 мянган һүрэг хонид атарлан бэлшэнэ. Үхэр малай тоо энэл үе соо 314 мянганһаа 491 мянганда хүрэбэ. Тиихэдэ гахайнуудай тоо толгой 248 мянганда хүрөө гэхэ гү, али 6 дахинаар ургаһан байна.

Гахайнуудые шахан таргалуулга, тиигэжэ гаргаша багатайгаар ехэ мяха үйлэдбэрилхэ хэрэг һүүлэй үедэ республика доторнай онсо анхаргдана. Жэшээ болгон, выставкын стенднүүд дээрэһээ абтаһан нэгэ һонирхолтой баримта эндэ дурдая. Улаан-Үдын районд эмхидхэгдэһэн «Южный» гэжэ комплексын хүдэлмэрилэгшэд гансахан 1982 оной туршада харууһалдаг гахайнуудайнгаа валова шэгнүүрые 15500 центнерээр нэмээжэ шадаа. Энэ түгэс оньһожоруулагдаһан предприяти 22656 гахай гүрэндэ тушаахадаа, толгой бүриинь шэгнүүрые 100 килограммда хүргөө гэхэ гү, али сүүдхын 430 граммаар нэмээдэг байгаа бшуу. Дэмы бэшэ «Южный» комплексын коллектив КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугта нэгэнтэ бэшэ хүртөө юм.

Парти, правительствын баталан абаһан ороной Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ эдэ хэмжээ ябуулгануудай сэхэ нүлөөлхэ байһаниинь дамжаггүй. Гэхэтэй хамта, ямаршье хүдэлмэриин амжалта түйлалтые урда мэтэ хүнүүд лэ шиидхэхэ, эдэнэйл эршэ дэлисэһээ, эрмэлзэл оролдолгоһоо бүхы юумэ сэхэ дулдыдаха гэжэ һайн ойлгонобди. Выставкын бүхы залнууд соогуур ябахада, нэн түрүүн түрүү хүнүүдэй дүрэ зурагууд лэ анхарал татана.

Хяагтын ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикын цех харуулагдана.

Ажалай ба дайнай ветеранууд выставкын зал соо.

АЛША АРАДАЙ СОЛЫЕ ДУУДАНАБДИ

дүхэригтэ гараба. Үбсүүндэнь яларһан орден, медальнуудһаа оршон тойрон бүришье һаруул болоходол гэнэ. Зүүн трибуные балта хадуурай холбоон шэмэглэжэ, коммунис бригадануудай марш зэдэлнэ. Ажалай ветерануудай, үйлэдбэриин түрүүшүүлэй дундаһаа Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой түлөөлэгшэд Социалис Ажалай Герой А. Н. Оширов, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат, Ажалай Улаан Тугай орденто В. Н. Попов, Социалис Ажалай Герой Б. З. Поздеев, залуу хүдэлмэришэд сооһоо мяха-консервын комбинадай Е. Т. Ертаева, А. Г. Халматова, гэр барилгын комбинадһаа Г. И. Песков, Г. П. Шестаков, оёдолой «Туяана» нэгэдэлһээ Л. И. Комиссарчук, П. И. Почерней, судна бүтээлгын заводһоо П. М. Ишков болон бусадшье түрүүшүүл предприятинуудайнгаа тугуудые үргэнхэй хүндэлэлэй жагсаалда зогсонод. «Ажалда алдар соло!» гэһэн үгэнүүд зүүн ендэрые шэмэглээд, энэнь алтан тараалангай, удаань хангай тайгын зурагаар һэлгэгдэнэ. «Набшаһан шара, тала тарямнай шара. Хүнгэн уняар тунаад, хүхэрнэ хүбшэ» гээд буряад зон хэлсэдэг шуу. «Газарай ээд» гэһэн дуунай аялга зэдэлһээр. Ялаганаһан тэбхэр түмэр хэрэглэн, үзэмжэтэ һайхан композици гүйсэдхэгдэнэ. Техническэ мэргэжэлэй училищинуудай һурагшад — хүдэлмэришэдэй ерээдүйн халаан балта хадуурай бариисаае уран аргаар харуулна. Үйлэдбэриин түрүүшүүл трибунада хүндэтэ һууринуудаа эзэлнэ.

«Хүндэтэ нүхэд! Республикын олон мянган ажалша коллективүүдэй, предприятинуудай хүдэлмэришэдэй зүрһөө иигэжэ мэдүүлнэбди: арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэб, уялганууд амжалтатай бэелүүлэгдэжэ байна. Саашадаашье хүсэ шадалаа бүри элсүүлэн хүдэлхэбди» гэжэ Улаан-Үдын прибор бүтээлгын нэгэдэлэй шудхагша Ф. Х. Хунгуреев һайндэртэ суглараагшадта элидхэбэ.

Т а й г а т а, т а л а т а, булгата һайхан Буряад тухай дуун-магтаал үргэлжэлһөөр.

«Ород, буряад изагууртан,
оротон, хамниган
Олон ондоо яһатанай
үлгы болоһон орон.
Онсо һайхан сагайнгаа
одон мэтэ яларан,
Олоһон ехэ жаргалаараа
омогорхонолди баран».

Ирагуу һайхан хүгжэм доро һайндэрэй туг үргэгдэбэ. Эб найрамдалай гулабхаанууд огторгойдо ниидхүүлэгдэнэ.

Удаань Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **В. Б. Саганов** үгэ хэлэбэ. Агууехэ Октябриин революциин ашаар социальна гэзгэдэлһээ гараһан буряад арад шэнэ жаргалта ажабайдалаа мандуулжа байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Коммунис партиин хүтэлбэри доро богонихон болзор соо Буряад орон хүгжэнги промышленностьтай, оньһожоруулагдамал хүдөө ажахытай, түрүү социалис соёлтой, эрдэм наукатай республика болонхой. 1923 онтой жэшээлхэдэ, 1400 дахин ехэ промышленна продукци манай республика гаргадаг болонхой, тодорхойлбол, самолет болон уһанай суднанууд, приборнууд болон электромашинанууд болон бусад зүйлнүүд. Экономическа болон социальна хубилалтанууд буряад арадай үндэһэн соёл болбосоролой хүгжэлтэдэ, оюун ухаан бодолой һалоаралгада ехэ нүлөө үзүүлээ. Буряад орондомнай уран зохёолшод ба хүгжэмшэд, эрдэмтэд болон артистнууд, бусад мэргэжэлтэд урган гараа. КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай майн, ноябриин (1982 он), мүн энэ жэлэй июниин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, республикымнай ажалшад бүхы хүсэ шадалаа, эрмэлзэл зоригоо элсүүлэн саашадаашье бүри ашаг үрэтэйгөөр ажаллаха байха гэжэ эндэ суглараагшадые найдуулба. Республикымнай 60 жэлэй ойн баярай һайндэртэ хабаадалсахаяа ерэһэн хүндэтэ айлшадые амаршалаа. Тэдэнэй дунда МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна Секретарь, МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал түрүүтэй Монголой Арадай Республикын делегациин ерэһэниинь гүнзэгы ехэ удхашанартай. Тиихэдэ хүршэ республиканууд һаа болон областьнуудһаа олон түлөөлэгшэд һайндэрэй энэ баяр ёһололдо хабаадана гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Нүхэр В. Б. Саганов арадай ажахын элдэб һалбаринуудай, соёлой болон эрдэм наукын түлөөлэгшэдые, республикын бүхы ажалшадые жабхаланта һайхан энэ һайндэрөөр хани халуунаар амаршалаад, аза жаргал, элүүр энхые болон ажалай шэнэ амжалтануудые хүсэбэ. Һүүлээрнь Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан һайндэрые тэрэ нээбэ.

Уран гоё хүгжэм стадион дээгүүр х а н х и н а ж а, Россида эбтэй эетэйгээр ажаһуудаг арадуудай хани бариисаае магтан суурхуулна. Стадионой талмайн дүрбэн булангһаа гоё һайхан хатарай хубсаһатай хүбүүд, басагад хүгжэм доро сугларба. Хүхэ, сагаан үнгэтэй угалзанууд хатаршадай ара талын трибуна дээрэ бии боложо, харагшадай анхарал гансата хандуулба. Ород арадай гайхамшагта «Калинка»... Бүхы дэлхэйн хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэл энэ хүгжэм эзэлэнхэй бшуу! Ногоорон байһан поли дээрэ хүбүүд, басагад ород хоровод дүхэриглэн ябажа хатарба. Тэдэнэй хойнохи ендэрые ногоон набшаһатай сагаахан хуһануд шэмэглэнэ. Буряад, удаань түргэн хүгжэлтэтэй укрзин хатарнууд... Барабан, хэнгэргэй дорьбоон доро узбек, грузин хатарнуудые хаража байхада хэды гоёб даа! Эдэ хатарнуудые удангүй латыш, молдаван хатарнууд һэлгэнэ. П. Постышевой нэрэмжэтэ Пионернүүдэй городской байшангай, хатарай ансамбль эндэ эдэбхитэйгээр хабаадаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энэ бишыхан фестиваль манай республикын баяр ёһололдо зорюулагдаһан мэтэл! Манай республикада буряад, ород, украин, белорус болон бусад үндэһэ яһатан эбтэй эетэйгээр ажаллана, ажаһуунa. Бүхы совет арад манай республикын ойн баярай һайндэрые тэмдэглэжэ байна гээшэ ха гэһэн бодолнуудые «Жаргалай угалзанууд» гэһэн хатарай һайндэр хүн бүхэнэй досоо түрүүлээ ёһотой. Ленин тухай дуунай хүгжэмөөр хатарнууд түгэсэнэ.

Ленин гэһэн үгэ ажалшан арадта, хүн бүхэндэ тон гүнзэгы удхатай, тон үнэтэй үгэ мүн. «Совет засаг гэжэ юун бэ?» гэһэн элидхэлһээнь абтаһан үгэнүүд стадион дээгүүр зэдэлнэ. Ильичэй бидэндэ хандаһан халуун үгэнүүд... «Ура!» гэһэн баярай хашхараан Ленинэй хэлэһэн үгэнүүдые дэмжэнэ. Трибуна дээрэ «1923», һүүлдэнь «1983» гэһэн үгэнүүд бэрлагдан гарана.

...Талмай дээрэ ажалшан арадай хубсаһатай хүбүүд, басагад гаранхай, түрүүшын хамтын ажахые, социализм байгуулагшадай үйлэ хэрэгүүдые харуулһан ритмическэ композици зураглан харуулна. Стадионой харгыгаар түрүүшын трактор таршаганан ябана. Ажалшан хүнүүдэй урда тээ гаража, ульгэршэн үбгэн буряад арадай дууе таталуулан, баяр жаргал асарһан социалис Эхэ ороноо магтан түүрээнэ.

Урдамнай Ехэ театрай дүрэ зураг харагдаба. Дайнай урда тээ, 1940 ондо үнгэрэгдэһэн Буряадай литературын болон искусствын түрүүшын декада... Стадионой талмай сценэ болошоно. Удаань М. Фроловой «Энхэбулад баатар» гэһэн оперо һоо хэһэг харуулагдажа, эртэ урда сагай түүхэтэ үйлэ хэрэгүүд суглараагшадые һонирхуулба. Омог дорюун Энхэбулад баатар дуулана... Тэрэниие арад зон дэмжэнэ. Габэшье оперо дууһан харуулагдабагүй. Хойто трибуна дээрэнь «1941» гэһэн тоонууд гал улаан үнгэтэй туг дээрэ хүхэ дүлөөр соробхилон харагдаба. «Москва хэлэжэ байна...» гэһэн Ю. Б. Левитанай һүрөөтэй шанга үгэнүүд дуулдаба.., Талмай дээрэ байһан хүбүүдтэ (композицида хабаадагшадта) солдадууд нэгэ жэгдээр алхалан дүтэлжэ, каска малгай ба плащпалатка үмдэхүүлбэ. Һүр жабхаланта хүгжэм зэдэлнэ. Жагсаалда шэнэ колонно тэдэнэр бүридүүлжэ, фронтдо мордохсор зэһэбэ. Тэрэ үеын машинануудта һууһан солдадууд ерэнэ. Талмай дээрэ бии болоһон үбгэд, хүгшэд буунуудые хубаана. Тэдэнэр солдат болоһон хүбүүдтээ тэдэ буунуудыень дамжуулна. Сэрэгэй ара талынхид нютагайхидаа зэбсэгжүүлбэ гэһэн энэнь гүнзэгы удхатай бшуу. Үдэшэлгын гүнигта хүгжэм... Буряад Эхэ ороной обрезые гүйсэдхэһэн гоё һайхан тэрлигтэй эхэнэр эндэ бии боложо, хүбүүдээ холын замда үдэшэлсэнэ...

Стадионой дүхэриг харгыгаар элдэб хэрэгсэлнүүдтэй машинанууд ябажа эхилбэ. Нэгэн дээрэнь — станогуудай хажууда үхибүүд ба эхэнэрнүүд хүдэлнэ. нүгөөдэнүүд дээрэнь — түмэр хайлуулжа, дулаан хубсаһа оёжо, бусад ажал бүтээжэ байһан хүнүүдые харанабди. Илалтын баярта өөрынгөө хубитые оруулалсаһан хүнүүд энэ баяр ёһололой үдэртэ олоороо стадион дээрэ сугларанхай. Тэрэ сагай гайхалта үдэрнүүдые тэдэнэр досоогоо һанан һанан һуугаа ёһотой. Улаан үнгэтэ трибуна дээрэ «1945» гэһэн тоонууд... Юрий Левитанай бултанда танил болоһон баярай үгэнүүд дуулдаба. Талмай дээрэ тугуудые баригшад нэгэ жэгдээр алхалан, хоёр тээһээнь ерэжэ, жагсаалда зогсобо. Удангүй жабхаланта һайхан жагсаал эхилбэ.

Илалта!
Эрэлхэг хүнэй харгы зам!
Илалта!
Аша гушанарайм
жаргалта зам!

Дайнай ветеранууд — Советскэ Союзай Герой Г. Н. Москалев, Ф. Т. Будажабэ, О. Б. Цыбиков, И. М. Туманов, Н. З. Заятуев, Л. Д. Шойдоров, Н. Ш. Ванчиков, Ц. Н. Номтоев, Б. Д. Ширапов болон бусад нүхэд залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө горитой хубитые оруулжа байдаг хүнүүд мүн. Гэрэлтэ һайхан мүнөөдэрэй түлөө улаан шуһаяа адхажа, дайсанаа даража, Илалтын тугые мандуулһан баатар зоригто хүсүүдтэ хэтын хэтэдэ — алдар соло!

Стадионой ногоон талмай дээрэ эдир горнистнуудай, барабанщигуудай болон тугуудые баригшадай ехэ һүрэг жэрылдэн гаража ерээд, хушууран зогсобо. Тэдэнэй хойноһоо пионерэй отрядууд эмхитэй жагсаалаар дабшаба. Уданшьегүй горннуудай ирагуу аялга ханхинажа, барабануудай жэгдэ наяраан стадион дээгүүр һүр жабхалантайгаар зэдэлбэ. Энэ хадаа «Маниие шагнагты: «Бидэ үхибүүд — оронойнгоо ерээдүйн эзэдбди» гэһэн ирагуу дохёо м ү н. Т э р э н и и е дэмжэн, стадион дээрэ оршоһон эалин байдалда, түрэл республикынгаа 60 жэлэй ойн һайндэрые эдир пионернүүдэй халуунаар амаршалһан уран үгэнүүд хонгео дорюунаар зэдэлнэ.

...Буряад орон эдэнэрэй
нютаг,
Баяр жаргалта
түрэл гэрынь! —

гэһэн шүлэглэмэл үгэнүүдэй һүүлшын мүрнүүдэй зэдэлэмсээр композитор Ю. Чичковой ирагуу һайхан хүгжэм доро эдир пионернүүдэй хатар наадан эхилбэ. Стадионой торголиг ногоон талмай дээрэ түймэр сарагшадай, байгаалиие хамгаалагшадай, харгы замай гэюулгүйе сахигшадай болон милициин эдир туһалагша нүхэд байһанаа мэдүүлжэ, тусхай формотой хубсапа үмдэһэн пионерэй отрядуудые харахада, урмашан гоешоомоор байба.

«Бидэ үхибүүд — оронойнгоо ерээдүйн эзэдбди» гэһэн дууе зэдэлүүлһэн пионерэй парад нэрьемэ альга ташалган доро стадионой талмайһаа гаража ошоно.

Уданшьегүй шэнэ хүгжэм, шэнэ дуун зэдэлбэ. Стадионой зүүн трибунын түбһөө хүхэ торгон угалза дэлгэгдээд, Марк Фрадкинай «Бага наһанай һүүлшын хонхо» гэжэ дуун хонгёогоор ханхинаба. Тэрэнэй аялга доро техническэ мэргэжэл олгохо училищинуудай болон дунда һургуулинуудай ахамад классуудай һурагшад хүхэ бүдөөр нэмэригдэһэн сахаригуудые баринхай талмай дүүрэн гаража ерээ. Удаань уянгата хүгжэмэй аялга дахан тэдэнэр бальна һайхан хатар гүйсэдхэбэ. Альга ташалганай намдамсаар, зүүн трибунын түб сэнхир хүхэ үнгөөр зэрэлгэтэн байһаншуу үзэгдэбэ. Зүб даа, номгон байһан Байгал далаймнай зураглал шуу. Энэл үедэ «Алдарта Байгал арюухан далай» гэһэн арадай дуунай аялга жабхалантайгаар зэдэлжэ, стадион дээрэ байһан залуушуул сахаригуудаа үргэн ниилүүлээд, үбгэн буурал Байгалай үер долги дүүряажа, аялга хүгжэм доро үндэлзэн, нэнгэлзэн байбе. Түбэй трибунын урда хүхэ сэнхир нимгэн торгон хоёр ехэ бүрхөөг бариһан басагад гаража ерэбэ. Тэрэ зуура ирагуу һайхан буряад аялга үргэдэн ханхинажа, хүхэ сэнхир бүрхөөгүүдые һэбигдэн, үргэлжэ ехэ долгидой нюрүү мэтээр үзэгдэбэ. Тэдэ долгид дээрэ илдам һайхан буряад басагад түрэл арадайнгаа түһөөтэ уян хатарнуудые ирагуу хүнгэн аялга доронь үлгыдүүлһэн мэтээр гүйсэдхэнэ. Стадионой талмайе тойруулжа татаһан түмэр хоолойн олон зүүгаад нариихан һүбэнүүдһээ уһан орьёлнууд шэдэлжэ, наранай туяада намилма һайхан үнгын бугааг-һолонго болон урхиржэ байба. Энэ үзэгдэлые бахархан хаража дүхэриглэн һууһан олон мянган улад зоной альга ташалга аянгата аадарай хүүеһэн мэтээр мэдэрэгдэжэ Буряад оронноймнай үзэсхэлэнтэ һайхан Байгал далайн ёһотойл зураглал шэнги байгаа һэн.

Удаань зүүн трибунын түбэй хүбин үнгын һайхан угалзата үнгөөр һэлгэгдэжэ, олимпиадын аялга буряад талын хүгжэмтэй ээлжээлэн шэнхинэбэ. Тэдэнэй сэдьхэл хүдэлгэмэ жэгүүр дээрэ буряад һайхан хубсаһатай басагад, хүбүүд олосроо гаража, «Буряад ороной залуу наһан» гэжэ үргэн ехэ хатар наада харуулжа. Тэрэндэ ехэнхидээ балетэй артистнууд, хатаршад, гимнастнууд хабаадажа, бүхы талмайе бүрхөөн, жэгдэ һайхан хүдэлсөөрөө жэгтэй гоёор харагдажа, альга ташалган дахинаа удаан замхабагүй.

«Поезд Уоян ерэбэ» гэһэн дуунай аялга зэдэлнэ. Зүүн трибунын түбэй энгэртэ «БАМ» гэһэн томо үзэгүүд тодорон, эржын гаража ерэбэ. Түбэй трибуна тээшэ талмай дүүрэн залуушуул жэгдээр жэрылдэн гарана. Тэдэнэй гарта гурбалжан түхэлтэй ногоон бүдөөр татаатай сахаригууд. Эдэ бүгэдые хаража байхада, бүхы стадион ногоон хүбшын зүһэтэй болоод байха юм. А. Пахмутовагай зохёоһон «Дуран, комсомол ба хабар» гэжэ дуу аянгатан ханхинажа, нэлэнхы ногоон хүбшын дундуур Буряад ороной студентнэрэй барилгын отрядууд гаража ерээд, майхангуудаа тодхоно, түмэр замай табигдаха самсаалнуудые ой соогуур гаргана. Ажалһаа сүлөө сагтаа тэдэнэр хүхюун сэнгэлигээр амаржа, хатар наада эмхидхэнэ. Эдэ бүгэдые мүн «Шэнэ хото, городууд бодохол» гэһэн номерые залуушуул һонирхолтойгоор, үнэншэмэ тодоор зураглан харуулба.

«Коммунис ажалай марш» жабхалантайгаар зэдэлжэ, зүүн трибунын энгэрһээ «Ажалда алдар соло!» гэһэн үгэнүүд аржын гаража ерэбэ. Энэ үедэ сүлөө болоод байһан стадионой талмай дээгүүр «Эхэ Буряад ороной» роль гүйсэдхэһэн дангина гаража, түбэй трибуна тээшэ шэглэбэ. Тэрэнэй уян гарнуудаа дэлгэһэн зүг тээһээ хүдөө ажахын янза бүриин оньһон техникэ гаража ерэбэ. Энэ хадаа «Ороной эдэ хоолой программада Буряадай АССР-эй оруулха хубита нэмэри» гэһэн композици байба. Талмай дүүрэн залуушуул [illegible]. Стадионой харгыгаар һубарижа ерэһэн олон тоото оньһон техникын эхиндэ «Нива» комбайн дабхина. Тэрэнэй үндэр улаан бункер дээгүүр ябажа байгаа табан жэлэй эсэстэ гүрэнэй амбаарта Буряад ороной оруулха тэрээнэй хэмжээн аржэгтаа бэшээтэ. Юрэдөөл газар тарялангһаа, мал ажалһаа абтаха али бүхы ашаг шэмын, мүн манай республикын олон түрэлэй промышленностиин хэхэ, бүтээхэ зүйлнүүдэй тоо, баримтанууд табан жэлэй эсэсээр хараалагдан харуулагдаба.

Согтой хүнгэн спортивна марш стадион дээгүүр зэдэлжэ, «Спорт» гэһэн үгэ эмблемэтэеэ аржын, олоной анхарал дахинаа татаба. Энэ хадаа манай республикын олон мянган физкультурнигууд болон спортсменүүд түрэл республикынгаа ойн баярые амаршалхань гээшэ. Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультура болон спортын комитедэй түрүүлэгшэ спортын уласхоорондын классай мастер Геннадий Николаевич Манжуевай рапорт стадион дээгүүр зэдэлбэ.

«Олимпиецүүд болохобди» гэһэн уряа доро талмай дээрэ үнгэргэгдэһэн «Мүрысөөн» гэжэ театрализованно номер бүгэдын анхарал татаба. Эндэ спортын олон зүйлөөр мүрысөөнэй үзэгдэлнүүд харуулагдаа.

Маршын хүгжэм дахинаа ханхинажа, трибунануудай урдуур манай республикын физкультура болон спортын ветеранууд, мэдээжэ спортсменүүд харагшадые амаршалан, халуун баяраа хүргэн альга ташалган доро үнгэрнэд.

«Бидэ — арадай армибди» гэжэ Г. Мовсесянай һүр жабхалачта дуун зэдэлжэ, десантна сэрэгэй түлөөлэгшэд дайшалхы спортивна номернуудаа харуулан суглараагшадые һонирхуулба. Мүн эндэ сэрэгэй оркестр талмай дээгүүр жэгдэ һайхан гэшхэдэлээр ябан байжа, олон маршнуудые гүйсэдхэн, шадабари бэлигээ харуулаа, халуунаар угтагдаа.

Найр нааданай түгэсхэлдэ стадион дээгүүр ёохорой аялга хүгжэм шэнхинэжэ, үнгэ бүриин һайндэрэй хубсаһатай залуушуул талмайе бүрхөөн, дүхэриг болон хубаараад, буряад арадайнгаа занщалта ёохор хатаржа, олон мянган харагшадай омогорхолые халяаба.

Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ түрэл республикымнай тогтоогдоһоор 60 жэлэй ойн баярай ехэ найр наадан — сурхарбаанай хоёрдохи шата энэ мэтээр дүүрэбэ. Энэ һайндэр агууехэ СССР-эй эбтэй эетэй бүлэ соо 60 жэлэй туршада жаргалаа олон түбхинэһэн түрэл Буряад ороноймнай жабхалан түгэс түүхые урматайгаар удхалан харуулба, улад зоноо баясуулба.

Буурай сагаан домогтой
Буурал хангай Буряадайм
Тоонто дулаан дайдые
Торгон уняар нэмэринэ,
Һайхан һургаал даганхай
Аймаг нютаг уласнай
Дуулим энхэ хизаараа
Дуунай долгёор заяагаа.
Сээжын арюун һэшхэлэй
Дээжын одон гэгдэһэн,
Байгал сэнхир энгэртэй
Байдал тэнюун Буряаднай,
Суута ороной туг дээрэ
Дуута солоо бэшүүлһэн,
Түүхын номин заяатай
Тайбан нютаг Буряаднай!

Г. ДАШЕЕВА,
Б. ДЫМБРЫЛОВА,
Б. ЖАНЧИПОВ,
манай тусхай корреспондентнүүд.

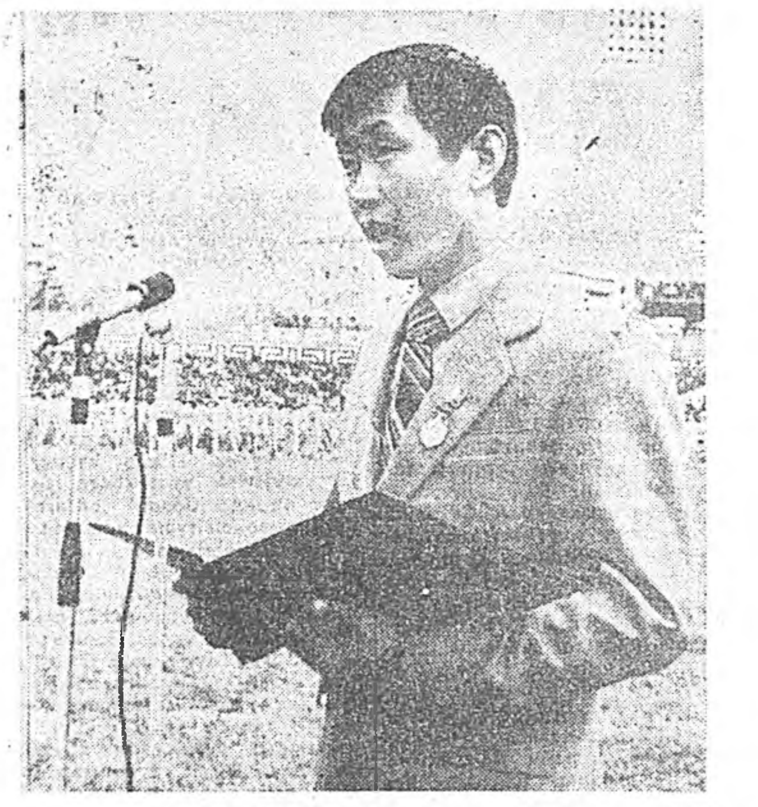

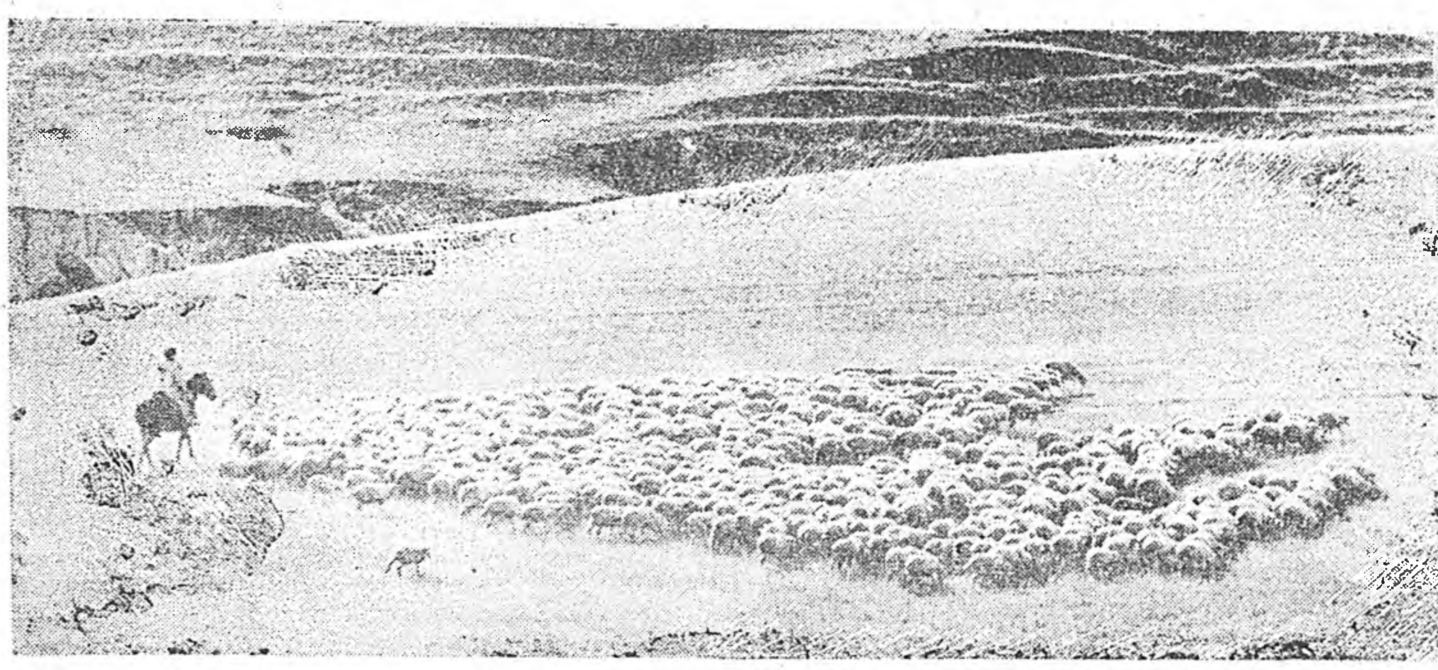

Тоо томшогүй хонин һүрэг зэдин талаарнай бэлшэдэг.

В. МАТВИЕВСКИИН фото (ТАСС).

ДУУЛАН МАГТАЯ ДУУЛИМ ТАЛАЯА!

ПОЭТ Даша Дамбаев жараад онуудта, залуу ябахадаа, баяраа багтаажа ядан:

Дуулан магтая
Дуулим талаяа!—

гэжэ түрэл Буряад ороноо магтан дуулаа бэлэй. Шаргал наранай гэрэлээр билтарма, хүгжэмэй сорьёо үгэ хэрэглэбэл, мажорно аялгатай үгэнүүдынь сортоотой һайхан дуун боложо, республика соогуураа сахилгаан түргөөр тарашоо бэлэй.

Мүнөө Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ, ипподром дээрэ, этнографическа музейдэ 300 гаран «наһатайшье» һаа, улам бүри залуу боложо байдаг ниислэл хотымнай үйлсэ, гудамжануудаар, талмайнуудаар һайндэрэй хүгжэм һүр жабхалантайгаар зэдэлжэ, хүн бүхэнэй шэг шарайн бахархалай толоор гэрэлтэн байхые харахадаа:

Дуулан магтая
Дуулим Буряадаа!—

гэжэ бэлигтэ поэдэй үгые хубилган һагад үгүүлжэ, ханхинаса дуулаха дуран хүрэнэ.

Эхэ түрэл республикынгаа байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе тэмдэглэжэ байхадаа, хэнэй ашаар, хэнэй оролдолгоор зол жаргалаа эдлэжэ ябаһанаа үшөө дахин гүнзэгыгөөр бодомжолжо үзэнэш. Ангиин дайсадта шоо үзүүлэн, шобто херуулан, булангай саанаһаа буудуулхадаашье тунхаридаггүй, большевик сурталые бүхы зүрхэндөө шэнгээгээд, шэнэ байдалай мандахын түлөө улаан шуһаяа дуһал дуһалаар дууһыень үгэхөөр бэлэн ябаһан буурал эсэгэнэрнай нюдэндэ харагдана. Шэнэ һэбшээнтэй хамта бууһан сэбэр агаараар сээжэ дүүрэн амилжархёод, хоёр гү, али зургаан гэзэгэеэ гамгүй тайража хаяад, булгайр хүүртиг үмдэжэ, улаан пулаад боогоод, «убайгаа алдаһанууд» гүүлэжэ, мүн лэ үбгэд хүгшэдтэ шоо үзүүлэн, комсомолой ячейкэнүүдые, улаан гэрнүүдые эмхидхэлсэн, түүдэгэй дэргэдэ зүжэг наадажа, буряад таладаа соёл болбосоролой түрүүшын урэһэ хаялсаһан эжынэрэймнай залуу наһан сэдьхэл уяраан һанагдаха юм.

Буряад ороной ямаршье нютагта хүрэжэ ошоод, наһажаал хүнүүдтэй хөөрэлдөө һаа, шэнэ байдалай түлөө тэмсэлдэ эрид бодоһон хүнүүдэй нэрые хургаа даран тооложо, намтар түүхыень тодорхойгоор хөөрэжэ үгэхэл байха. Түрүүшын тэмсэлшэдэй зариманиинь мүнөө мэндэ һуудаг, залуушуултай уулзахадаа, Буряад орондо Совет засагай яажа тогтоһон тушаа һониноор, зохидоор хөөрэжэ үгэдэг байха юм. Һургуулиин һурагшад тэдэ хөөрэлдөөнүүдыень бэшэжэ абаад, планшедтэ, альбомуудта буулгадаг һайшаалтай. Юрэдөө түрүүшын тэмсэлшэд тухай, түрүүшын коммунарнууд тухай материал суглуулха талаар эдир түүхэшэд магтамаар хүдэлмэри ябуулнал даа. Энэ хүдэлмэриеэ улам бүри эдэбхижүүлхэ шухала гэжэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, эдэ материалнууд хожомоо түүхын хуудаһанда нэмэри, юунһээшье үнэтэй документнүүд болохо байна бшуу...

НЯРАН жэл! Энэ хугасаа соо республикамнай ямар ехэ зам гаталааб даа! Зүгөөр барга сагай хэдэн зуугаад жэлнүүдтэй тэнтэй энэ замынь имагтал агуу ехэ Ленин багшын ашаар, Коммунис партиин ашаар, ленинскэ национальна политикын илаһанай ашаар,ород арадай, бүхы совет арадуудай туһаламжаар дабагдаа гэжэ бидэ һайн мэдэнэбди, ойн баярай угтамжын бэлэдхэлэй үедэ энээн тухай олон нүхэд газетэнүүдтэ бэшэһэн, радио болон телевиденеэр хэлэһэн байха. Хожомоошье энээн тухай нэгэнтэ бэшэ хэлэгдэхэ, бэшэгдэхэ байха гэжэ һанагдана. Юундэб гэхэдэ, Ленин багша, Коммунис парти, совет арадуудай бата бэхи хани барисаан хадаа буряадуудай ажабайдалай алишье талаараа хүгжэн бадаралгада ямар үүргэтэйб гэжэ залуушуулда, ерээдүйн үетэндэ һануулха, ойлгуулха, нангин мэдэрэлыень бадаргаха хэрэгтэй ха юм.

Буряадай АССР-эй ажалша түмэн 60 жэлэйнгээ түүхэтэ ойе тэмдэглэжэ байхадаа, имагтал һайндэр тухай, түйлаһан түйлалтанууд тухайдаа бодомжоложо бэшэ, харин, В. И. Ленинэй хэлэгшээр, ойн баярые эрхим һайнаар тэмдэглэхын тула шиидхэгдээгүй асуудалнуудтаа хамаг анхаралаа хандуулха шухала гэжэ һайн ойлгоод, ажалдаа бии байһан дутуу дунданууддаа элирүүлэн, тэдэнние усадхаха замуудаа хараална, ерээдүйнгөө ехэ түсэбые зохёоно.

КПСС-эй ЦК-гай майн болон ноябриин (1982 он), мүн июниин (1983 он) Пленумүүдэй тогтоолнууд соо бүхы совет арадай, тэрэ тоодо буряад арадайшье үмэнэ асари ехэ зорилгонууд табигдаа ха юм. Эдэ тогтоолнуудые хэн бэелүүлхэб? **Ши, би, таанар—бүхы арад.** Огторгойһоо шэдитэ хүсэн буугаад, бидэнэй орондо ажалыемнай хэхэгүй ха юм даа. Тиимэһээ хүн бүхэн ажалдаа харюусалгатайгаар хандаха, даажа байһан хэрэгээ, һайнаар, шанартайгаар бүтээхэ, ямаршье тушаал эзэлдэг нүхэд журам гээшые наринаар сахиха ёһотой гэһэн эрилтэ партиимнай зүгһөө табигдаха ёһоороо табигдана.

Жаран жэл! Хүгжэлтын ба шанга тэмсэлэй жэлнүүд. Фашис дээрмэшэдтэй болоһон хатуу шанга дайнда совет арадай түйлаһан Илалтын түүхын хуудаһанда буряад хүбүүд, басагадай баатаршалга тухай мүрнүүд бии. Бүхы совет арадтал адли дайнай хэра замда буряадуудшье дайрагдаа. Тиимэһээ дайнай аюул ямар бэ гээд буряад арад һайн мэдэнэ. Тиимэ болохолоороо, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй тогтоолые, СССР-эй Верховно Соведэй наймадахи сессиин материалнуудые манай республикын ажалшад нэгэн дуугаар дэмжэнэ. Газар дэлхэй дээрэ эб найрамдал мандуулха гэжэ эрид шангаар тэмсэжэ байһан Коммунис партияа, түрэ засагаа хэн дэмжэхэгүйб?!

Гэхэтэй хамта хүн бүхэнэй шанартай һайн ажал эб найрамдалые бэхижүүлгэдэ сэгнэшэгүй хэрэгтэй байха гэжэ бидэ ойлгонобди. Тиимэл хадань:

Хэрбээ минии дүлэтөөгүй
һаа,
Хэрбээ шинии дүлэтөөгүй
һаа,
Хэрбээ тэрэнэй дүлэтөөгүй
һаа,
Хэрбээ бидэнэй дүлэтөөгүй
һаа,
Хэн харанхые гэрэлгүүлхэ
юм!—

гэжэ бэлигтэ түүрэг поэт-коммунист, түрэл арадайнгаа эрхэ сүлөөгэй түлөө нугаршагүй тэмсэлшэн байһан Назым Хикмедэй үгые бидэ дабтанабди.

УРАГШАА һанаатай, шударгы бэрхэ ажалшад манай республикада яһала олон даа. Тэдэнэй гансахан нэрэнүүдыешье дурдаа һаа, хэдэн боти ном болохо жэшээтэй. Ажалша түрүү хүнүүд Автономито Совет Социалис Республикымнай шэмэг болодог. Ажалай хэды олон түрүүшүүл түрэл республикынгаа 60 жэлэй ойн баяртай дашарамдуулан, дээдын хайрада—хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэбэ, хэды олон хүн Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаба гээшэб! Тиихэдэ композитор Б. Б. Ямпиловта СССР-эй арадай артистын, Кабанскын районой Селенгинск тосхоной больницын хирургическа отделениие даагша нүхэр Г. Н. Тепляшинда СССР-эй арадай врачай, М. Ч. Гармаевада СССР-эй арадай багшын нэрэ зэргэнүүдэй олгогдоһон тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ тунхаглагдажа, бидэ бүгэдые баясуулан омогорхуулба. Хэрбээ Буряад орондо урда тээнь СССР-эй арадай артистнуудай байһан һаа, СССР-эй арадай багша, СССР-эй арадай врач манда урда тээнь үгы һэн шуу. Сэхыень хэлэбэл, нүхэр Тепляшин Зүүн Сибирьтэ болон Алас Дурна хизаарта СССР-эй арадай врачай үндэр нэрэ солодо хүртэһэн хоёрдохи хүн болоно.

Дуулим Буряадаа дуулан магтаха гээшэмнай ажалша түрүү хүнүүдэйнгээ солые дуудалга болоно. Түрүү хүдэлмэришэд тухай, түрүү малшад, таряашад тухай аялгаа ниилүүлэн, хонгёо дуугаа дуулаял, шүлэг, поэмэнүүдээ түүрээел, поэдүүд!

Ц. ДОНДОГОЙ,
СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн.

ЗАМАЙ ЗАЯАН

Арад түмэндэмнай гай гасалан асарһан гал могой жэлэй —1941 оной гарахада, арай шамай арбан табатай боложо ябаһан Борис Бадмаев түрэл Баян-Голойнгоо хүсэд бэшэ дунда һургуули түгэсхэһэн юм. Тиихэдэ долоон класс дүүргэһэн хүмнай Баргажан нютагтаа бараг ном, һургуулитай гэжэ тоологдодог һааб даа. Юрын лэ малшан Цыренэй Бадмын табан хүбүүдэй эгээл ехэнь тула эхин зүргэ гаргажа, ямар нэгэн техникумдэ гү, али училищида ороошье һаа дуратай һэн. Эсэгэншье энэ хүсэлыень али болохоор дэмжэдэг бэлэй. Теэд...

Дайн! Энэл ганса үгэ эрмэлзэл хүсэлдэнь эсэс табяа бшуу. Эхэгүйгөөр үдэһэн, хара багаһаа «халуун шулуу долёожо» һайса үзэһэн хүбүүн олон юумэ шэбшэжэ байнгүй, Карл Марксынгаа нэрэмжэтэ колхоздо үлэжэ, Нима, Гүрэжаб, Лубсан, Володя дүүнэрээ дахуулан, үбһэ сабшаха, таряа хуряалсаха, үбэлэй ерэхэдэ, мал ажалдашье туһалдаг болобо. Тэдэнээ тэдхэхэ, тэжээхэ хэрэгтэй байгаа бшуу. Зүгөөр утын хэдэн жэл соо үргэлжэлһэн уршагта дайнай һүүл багаар тэрэ эсэгынгээ хойноһоо сэрэгтэ мордохо заяатайгаа ойлгоо һэн. Саашаа һураха, ямар нэгэн мэргэжэл олохо тухай шэбшэхэшье, сэхыень хэлэхэдэ, туха тэрээндэ огто байгаагүй. Эсэгэньшье дайнһаа амиды мэндэ бусаагүй. Харин эгээ тиихэдэ: «Ши одоол сэрэгшэ боложо, заяанайнгаа замда шэлжэбэ гээшэш энэ наһаараа

ээм дээрээ погонтой ябахаш», гээ һаа, бурхан зүг, этигэхэгүй һэн.

Үнэн дээрээ тэрэл болоо ха юм.

Дайнай һүүлээр залуухан лейтенант Борис Бадмаев заочноор һуража, болбосоролой аттестат абаа һэн. Болбосоролойшье гэжэ даа, үнэн дээрээ тэрэ үхэлтэ дайнай хүйтэн амисхаалые бэе дээрээ мэдэрһэн, дайшалхы медальнуудаар шагнагдаһан хүн ябаа бшуу. Тиин 1955 ондо Ленинградһаа Москва нүүжэ ерээд тэндэл В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Сэрэгэй-политическэ академи түгэсхэһэн намтартай. КПСС-эй түүхын багша гэһэн мэргэжэлтэй болоод, хоёр жэлдэ Камышино хотодо ажаллаһан, удаань мүнөөхил В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ академиингээ адъюнктурада абтажа, тэрэнээ амжалтатайгаар дүүргээ һэн. «Сэрэгэй психологи» гэһэн темээр мэргэжэжэ, эрдэмэй кандидат болоо. Гэрэнэй һүүлээр 6 жэлэй туршада сэрэгэй академинүүдтэ багшалаа. 1974 онһоо эхилжэ, 1977 он хүрэтэр В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Сэрэгэй-политическэ академиин дэргэдэхи Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй педагогикын ба психологиин асуудал шэнжэлдэг эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэдэй бүлэгые толгойлоо юм. Харин һүүлэй хэдэн жэлнүүдэй туршада СССР-эй Оборонын министерствын Сэрэгэй түүхын институдай бүлэгэй начальнигаар ажаллана.

...Түрэл Буряадайнь республикын мүндэлһөөр 60 жабхаланта ойн жэл полковник Борис Циренович Бадмаевта гүнзэгы удха шанартай байба. Ушар юуб гэхэдэ, байгша оной январь соо тэрэ психологическа эрдэмэй докторой

«БАЯН ДАА ДУУГААР БУРЯАДНИ...»

гэһэн аялгын мэдээжэ үгэнүүд республикын 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан ээлжээтэ «Репертуарай хуудаһанай» түрүүшын нюурые шэмэглэн барлагдаба. Буряадай АССР-эй Соёлой министерствын, мүн арадай уран бэлигэй ба соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэриин республиканска научно-методическа түбэй гаргадаг энэ хуудаһанда согсологдоһон бүхы материалнууд һонирхон танилсамаар, хото, хүдөөгэй уран һайханай бүлгэмүүдэй коллективүүдтэ аша туһатай баймаар гэжэ баясан тэмдэглэе. Эндэ композитор Анатолий Андреевэй «Буряадни» (үгэнь М. Самбуев) гэжэ шэнэ дуун бии. Республикын ойн баярта найруулан табигдаха олоной хабаадалгатай нааданай сценари үгтэнхэй. Тэрэнние уласхоорондын фестивалиин лауреат В. Демин поэт Дамба Жалсараевай үгэнүүдтэ үндэһэлэн зохёогоо юм. Тэрэшэлэн В. Усовичой «Тэрэнги», Б. Цырендашиевай «Хоёр зүрхэн» гэһэн дуунууд, А. Румянцевай, Б. Халзановай, Ц. Жимбиевэй шүлэгүүд хабсаргагданхай.

Ойн баяртай энэ хуудаһые илангаяа хүдөөгэй уран һайханай бүлгэмнүүдтэ хабаадагшад хүлеэжэ ябадаг. Мүнөө тэрэнние аша туһатайгаар хэрэглэхэ бээ гэжэ найдагдана.

Ж. ДОРЖИЕВ.

ТЕЛЕВИ[ДЕНИ]

Июлиин 3-һаа 6 х[үрэтэр]

ВОСКРЕСЕНИ, 3
ДАЛАЙН БА ГОЛ МҮРЭНЭЙ ФЛОДОЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Зарядкада зогсогты». 9.55 — «Я танцевать хочу» — фильм-концерт. 10.25 — «Будильник». 10.55 — «Советскэ Союзда алба хэнэб». 11.55— «Элүүр энхэ байлга». 12.40— «Углөөнэй почто»— хүгжэмтэ дамжуулга. 13.10— Баримтата фильм. 13.25—«Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд». 14.25— «Хүгжэмтэ киоск». 15.10—В. Маяковский. «Владимир Ильич Ленин» — поэмэ. 15.40 — «Мүнөөдэр— далайн ба гол мүрэнэй флодой хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр. СССР-эй далайн флодой министр Т. Б. Гуженко ба РСФСР-эй гол мүрэнэй флодой министр Л. В. Багров дамжуулгада хабаадаха. 16.10 — Хүгжэмтэ дамжуулга. 16.55— «Аяншалагшадай клуб». 17.55 —«Четвертая высота»— уран һайханай фильм. 19.10—Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.55— Мультфильм. 20.15 — Грузиин ССР-эй искусствын уран бэлигтэнэй концерт. 22.00—«Время». 22.35—«У самого синего моря»—кинокомеди.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00 — «Зарядкада зогсогты!». 9.20—Концерт. 9.55—Гол мүрэнэй ба далайн флодой хүдэлмэрилэгшэдэй үдэртэ баримтата фильмүүд. 10.35 — «Вдохновение» — фильм-концерт. 11.05—Баримтата фильм. 11.35— Концерт. 12.05— «Ан амитадай аймагта». 13.05—Б. Шоу. «Миллионерша». Евг. Вахтанговай нэрэмжэтэ Гүрэнэй академическэ театрай фильм-зүжэг. 15.45—Мультфильм. 16.00 —

ПОНЕДЕЛЬНИК, 4

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 18.00— Дамжуулгын программа. 18.05—Грузиин «Инди-Минди» гэжэ хүүгэдэй театрай ансамблиин концерт. 18.50—Соносхолнууд. 19.00— «Смена» — тележурнал (буряадаар). 19.30—«Зүүн Сибирь»— киножурнал. 19.40—«Номуудай орондо аяншалга». 20.10 —

ВТОРНИК, 5

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55—Арадай аялганууд. 10.10 — «Очевидное-невероятное». «Необходимая случайность» — кино-хабсаралга. 11.10 —Ухибүүдтэ — фильм. «Республика Вороньей улицы». 12.30—һүүлэй һонин. (12.35 хүрэтэр). 15.45—һүүлэй һонин. 16.00 — Курск шадархи байлдаанай 40 жэлэй ойдо. Баримтата фильм. 16.40—«Талын дуун»—фильм-концерт түрүүшынхеэ дамжуулагдаха.

Улаан-Үдэ. 16.40—«Байгал» (буряадаар). 17.10—«Ажабайдал» нэрэтэй далай»—Улаан-Үдын студиин очерк.

Москва. 17.30 — «Оскар», Кина и Лазар»—уран һайханай телефильм. 18.55— Баримтата фильм. 19.10—Футболой шэнжэлэл. 19.40—«Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ». 19.55—«Москва —Замбуулин—Калифорни» — замбуулинай теле-хүүргэ. 20.55 —«За синими ночами»—В. Еременкын иимэ нэрэтэй туужаар найруулагдаһан уран һайханай телефильмын 1-дэхи сери түрүүшынхиеэ харуулагдаха. 22.00—«Время». 22.30— «За синими ночами» (2-дохи сери). 23.40—«Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 24.00—Футболоор СССР-эй чемпионат. «Динамо» (Минск.—«Спартак». Забһарлалгадань—«Элүүр энхэ байха гээ һаа» (02.00 хүрэтэр).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 —Дамжуулгын программа 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.20—Баримтата телефильмнүүд. 10.00—Шинии һонирхдог юумэн. 10.30 — Фредерик Шопенэй зохёохы ажал. 11.00—Француз хэлэн (1-дэхи жэлээ һурагшадта). 11.30—«Волчья шкура», «Как Знайка придумал воздушный шар»—мультфильмнүүд. 12.00 —Ородой богонихон зураглалнууд. 12.20—Эрдэм дэлгэрүүлгын телефильм. 12.30 —

СРЕДА, 6

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55— Дамжуулгын программа. 9.30—«Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55—«За синими ночами» (1, 2-дохи серинүүд). 12.05— Киногоор аяншалагшадай клуб». 13.05—һүүлэй һонин. (13.10 хүрэтэр). 15.15—һүүлэй һонин. 15.35—«Түсэбтэ табан жэл—хүн бүхэнэй хэрэг»—баримтата фильм. 16.30—КНДР-эй уран һайханай коллективүүдэй концерт. 16.50—Ород хэлэн. 17.20—«Пионерия» — —киножурнал.

Улаан-Үдэ. 17.30 — «Хаана түбхинэхэб?»—киноочерк. 17.40 «Байгал». 18.10—Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо зорюулагдана. «Хуби заяамни» (5-дахи дамжуулга). «Хүгжэн хубилһан хизаар оромнай».

Москва. 18.45—«Парти тухай. РСДРП-гэй II съездын 80 жэлэй ойдо коллективизаци. «Бураздаа». 19.30 — Баримтата фильм. 19.45—«Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00— Ажалаарнь алдар соло. 20.30 —«Москва мүрэн дээрэ үүрэй толон сасаба»—кино-зураглал. 20.35—СССР-эй арадай артист Евгений Лебедев. «Актер тухай һанамжанууд». 22.00 — «Еремл». 22.30—«Овод»—Э. Войничой романаар найруулагдаһан гурбан серитэй уран һайханай телефильм. «Дурасхаал». 23.35—«Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ». (23.50 хүрэтэр).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.40—Г. Успенскиин зохёолнуудһаа. 10.40— «Эрдэм наукын ба ажабайдал». 11.05—Баримтата фильмүүд. 11.45—М. Пришвин. «Байгаалиин календарь». 12.25 —«Немец хэлэн (1дэхи жэлээ һурагшадта). 12.55—«Каникулы Кроша (3-дахи сери). 14.05 — «Эдиршүүлэй симфони» —

СССР-эй АРАДАЙ ВРАЧ ХӨӨРЭНЭ

ҮНДЭР ДЭЭДЭ УЯЛГАТАЙБДИ

Үбдэхэдэ — эмшэн эрдэни. Гүн удхатай үгэнүүд. Манай медигүүдэй хүдэлмэриие арад зоной үнэн зүрхэнһөө сэгнэжэ, бүри мүһэн этигэл найдалтайгаар хандажа байхадань, урма зоригжолоо бадаруулхамнайшье гайхалгүй. Би мүнөө гол түлэб хүдөөгэй районуудай врач-хирургнуудай дүүргэдэг үүргэ тушаа тогтохоо-һанаа һэм. Хүдэлмэримнай өөрын онсо шэнжэтэй, өөрын бэрхэшээлнүүдтэй. Хото, городуудта хирургическа албанаихид уролог, нейрохирург, травматолог, ортопед гээд тусгаар мэргэжэнги һаань, бидэнэр эдэ бүгэдые нэгэдүүлхэ, ямаршье ушартань туһаламжа үзүүлхэ зэргэтэйбди.

Хүдөөгэй хирургическа албаниие хүгжөөлгэдэ, врачнуудай мэргэжэлые дээшэлүүлгэдэ, больницануудай материально-техническэ бааза һайжаруулгада һүүлэй үедэ горитой анхарал хандуулагдана. Манай Кабанскын районой Селенгинск посёлогой больницын коллектив эмнэлгэ-һэргылэмжын хүдэлмэридэ нилээд амжалтануудые түйлаһхай. Яагаад тодорхойлогдонoб гэбэл, гол түлэб Сэлэнгын ЦКК-гай, «Главбурятстрой» трестын 8-дахи СМУ-гай, «Буржелезобетон» трестын ЖБИ-гэй хүдэлмэришэдые хангана гээшэбди. Үбшэнтэниие бүридэлдэ абажа, он жэлнүүдээр сесуулга хээд, шэнжэлгэнүүдые үнгэргэдэгбди. Һайн дүнгүүд яагаад түйлагданаб гэбэл, санитарна эрдэм, мэдэсэ үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнэ, элүүрые хамгаалха тухай элидхэл, хөөрэлдөөнүүд олоор эмхидхэгдэнэ. Үйлэдбэриин эрхэ байдал һайжараа, гэнэ усал һэргылгэ, диетическэ хоолоор хангалга тааруу хэмжээндэ табигдана. ЦКК-гай хүтэлбэрилэгшэ, онсолбол ахамад инженер А. А. Дубанов, усалта ушарал һэргылхэ талаар начальник В. А. Киселев, комбинадай здравпунктые даагша М. А. Хусаев гэгшэд хүдэлмэришэдэй бэеын элүүрые хамгаалгые тон шухала дээрэ тоолодог юм.

1971 онһоо отделениие даагшаар хүдэлнэб. Энээнэй урда Зэдын районой түб Петропавловка һууринда, мүнөө 18 жэлэй туршада эндэ хүдэлнэб. Ажалаймни намтар—30 жэлээр хэмжээтэй. Врач-хирургаар хоёр хүн хүдэлнэбди. 1980 онһоо мэргэжэлэйнгээ орёо нюусануудые шудалжа эхилһэн Б. Э. Мункожаргалов онсо оролдосотой, онол аргатай байһанаа элирхэйлээ. Селенгинскын медучилищиин багшанар, дээдэ эрдэмтэй В. Г. Цыбиков, Р. С. Ким гэгшэд тухашаруу сагтамнай туһаламжа үзүүлхэһээ арсадаггүй юм. Медсестранар Г. П. Анхотоева, Н. П. Елизова, Н. Г. Григорьева гэгшэд мэргэжэлээрээ эрхимлэгшэд байһанаа конкурснуудта, ажал хүдэлмэридөөшье батадхадаг. Санитарка Наталья Роговцева бултанда хүндэтэй. Хэрбээ Наталиин оролдоогүй, үбшэнтэниие һайса харууһалаагүй һаань, манай хүдэлмэри урагшатай байха һэн аал? Наталиин хүдэлмэри юрыншье һаа, тон шухаг юм. 8 класс дүүргэһэнэй удаа манда ерээд, хүдэлхынгөө хажуугаар үдэшын һургуули дүүргээ. Хүн бүхэмнай сэдьхэлэй дулаан үгөөр эдир басагые дэмжэдэг һэн. Мүнөө Наталимнай үйлэдбэриһөө һамшангүй эндэхи медучилищи түгэсхэжэ байна. Үшөө нэгэ найдамтай медсестратай болохобди. Юрэдөөл, кадрнуудай орохо, гараха ябадал манда үгы шахуу. Хуу тогтонижонги. Анхан манда хүдэлһэн медсестранар М. П. Батурина, Е. Н. Разгильдяева гэгшэд мүнөө врачнуудай мэргэжэлтэй болонхой.

Республиканска, Улаан-Үдын городской, Гусиноозерскын, Хяагтын, мүн манай больницын бааза дээрэ һургуулинуудай, медучилищинуудай студентнэр практика гарадаг гэжэ мэдээжэ. Мүнөө ондо ондоо районуудта хүдэлжэ байһан Н. А. Конев, И. В. Настабурский, Г. Н. Миронова болон бусад хүдэлмэриин дүршэлые манай больницада олоһон байха юм.

Жэлэй туршада отделенидэмнай 900 шахуу хүн эмшэлүүлдэг. Дунда зэргээр 450—460 операци хэгдэдэг юм. Хажуугаарнь Каменскын, Байгал-Хударын участково больницануудта методическа зүбшэл заабари үгэдэг заншалтайбди. «Байгалай» туршалга-үйлэдбэриин ажахын III отделениие шефтээ абанхайбди. Эрдэм шэнжэлгын удха шанартай хүдэлмэридэ шадаха зэргээрээ хабаадалсанабди, хирургнуудай республиканска конференцидэ элидхэлнүүдые бэлдэдэгбди. Ниитын хүдэлмэридэ хабаадалсахаһаа арсаха хүн отделенидэмнай байдаггүй. Би өөрөө больницын партийна организациин секретариин орлогшо хүм. Политическэ гэгээрэлэй һургуулиие хүтэлбэрилнэб, агитаторнуудтай, залуу коммунистнуудтай хүдэлдэгби. Гүрэн түрын зүгһөө хүдэлмэриимни үндэрөөр сэгнэгдэжэ байһандань урма баяртайб. 1973 ондо «СССР-эй Элүүрые хамгаалгын отличник», 1975 ондо «Буряадай АССР-эй габьяата врач, 1980 ондо дээдэ категориин хирург гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртөө һэм. «Шэн габьяата ажалай түлөө. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо», «Совет засагай 50 жэл» гэһэн медальнудаар шагнагданхайб. Эдэ бүгэдэ хүдөөгэй хирургын хүдэлмэриин хэды хүндэтэй байһые гэршэлнэ бшуу.

Бидэ, эмшэд хүнэй ами наһанай түлөө харюусалгата зон гээшэбди. Тиимэһээл дүй дүршэлөө ходо дээшэлүүлхэ ёһотойбди. Һүүлэй жэлнүүдтэ би Казаньда урологёор, Харьковта онкологёор, мүн Горькидо хэдэн һарын курсануудые гараһан байнаб. Ленинградта ГИДУВ-ай 3-дахи хирургическа клиникэдэ профессор А. Г. Землянойн уншаһан лекцинүүд илангаяа хадуусатай, баримтануудаар баян, һонирхолтой бэлэй.

Сүүдхын ямаршье үедэ үбшэнтэндэ дуудалгаар ошохоор бэлэн байха зэргэтэйбди. Гэбэшье ажалһаа сулөө саг гэжэ байдаг. Наһанайм хани Валентина хүүгэдэй сээдые даагшаар хүдэлдэг юм. Басагамни Татьяна үг залгамжалан врач-хирург болохо хүсэлэнтэй. Мүнөө Томскын мединститудта һурана. Хүбүүмни Константин Зүүн Сибириин технологическа институт дүүргээд, мүнөө армиин албанда. Юрэдөөл, гэр бүлэдэхи зохисотой байдал хүн бүхэнэй хүдэлмэридэнь һайнаар нүлөөлдэг гээд тобшолмоор даа. Уран һайханай хаpалтада хабаадалсадагби.

«Долёсбортоо домтой», «Арбан хурганиинь алтан» гэжэ хирургнууд тухай дэмы хэлсэдэггүй. Һанаа зоборитой, сошордомо ушарнуудташье минуташье гээнгүй, хүнүүдэй ами наһанай, ажабайдалай түлөө тэмсэхэ гээшэ үндэр дээдэ уялгамнай мүн. СССР-эй Хуули соо, парти, правительствын тусхай тогтоолнууд соо бэшэгдэһэн элүүрые хамгаалга тухай алтан үгэнүүд хэтын хэтэдэ бэелүүлэгдэжэ байг лэ!

Г. ТЕПЛЯШИН,
СССР-эй Элүүрые хамгаалгын отличник,
Буряадай АССР-эй габьяата врач.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Республикын ажалай үдэр» — суглуулбари. Мүнөөдэр Далайн болон гол мүрэнэй флодой хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр — суглуулбари. «Хүтэлбэрилхы кадрнуудай гуламта»—ТАСС-ай материал. «Буряад орон тухай дуун»—Т. Волынцевагай репортаж.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Республикынгаа ойн баярта габшагай ажалаа зорюулнабди»— суглуулбари.

Гурбадахи хуудаһанда. «Бэлигтэй эмхидхэлшэ»—Н. Егуновой статья. «Эгээл энэ баяр жабхаланта үдэр»—А. Майоровой дурдалга. Уласхоорондын һонин.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Олосроо хабаадаһаниинь аша үрэтэй — В. Бадмаевай статья. Соносхолнууд.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ 23 редактор — 2-50-96 приемная — 2-54-54. зам редактора — 2-68-08. зам редактора — 2-62-62 отв. секретарь — 2-50-52. секретариат — 2-66-78 отделы: партийной жизни — 2-34-05 пропаганды — 2-56-23 промышленности и строительства — 2-61-35. сельского хозяйства — 2-64-36 2-63-66 советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93 писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-16 выпускающие — 2-35-95. отдел объявлений — 2-65-54

Республиканская типография [...]ственного комитета Бурятской [АССР по] делам издательств полиграф[ии и книж]ной торговли. г. Улан-Удэ, [...] Н-03509. Заказ № 153.